

SKOVEN

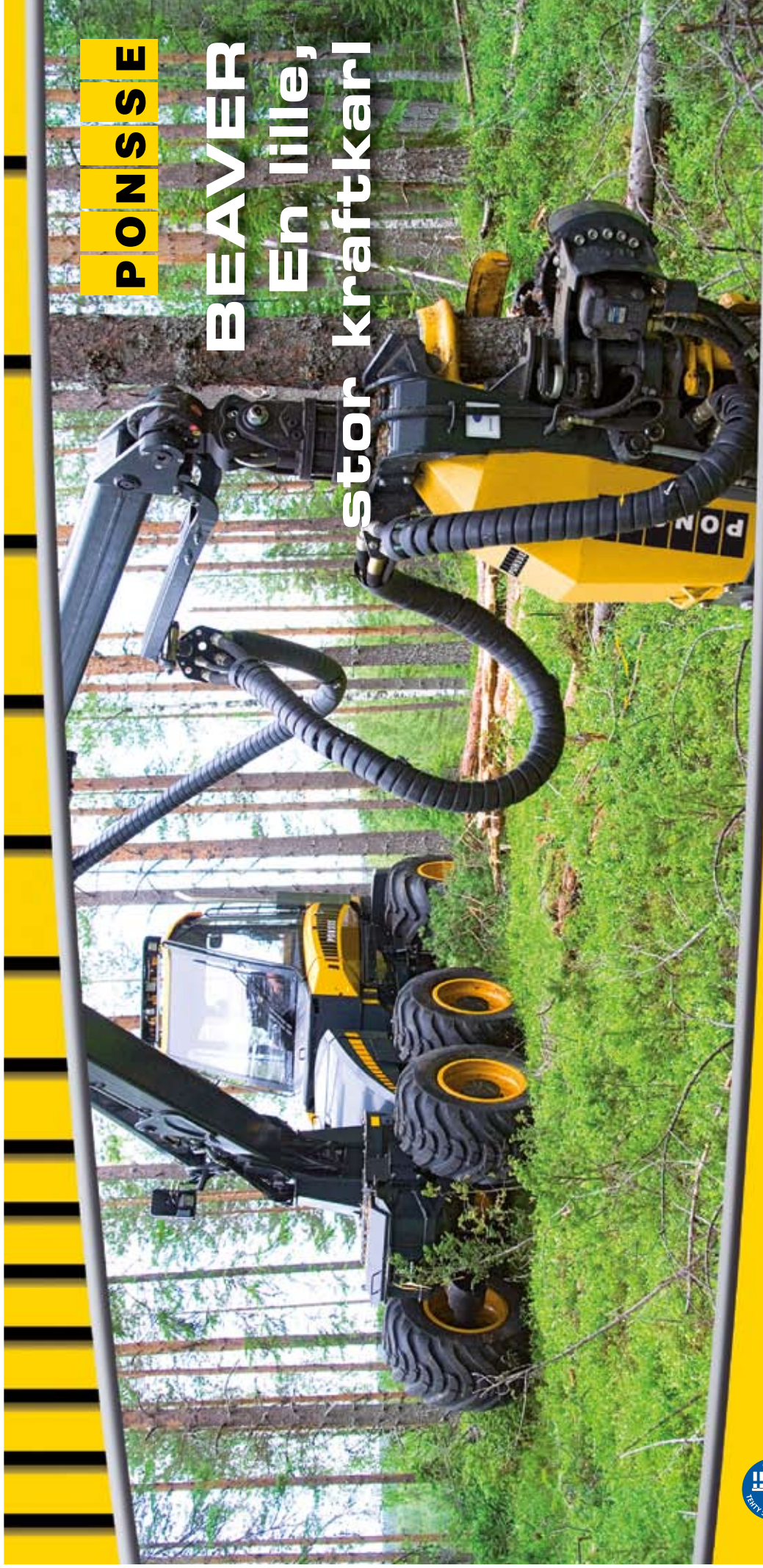
6-7/08
JUNI-JULI

UDGIVET AF DANSK SKOVFORENING

PONSSE

BEAVER En lille, stor kraftkarl

Ponsse AB
Västasura
S-735 91 Surahammar
Tlf. +46 (0)220 399 00
Fax: +46 (0)220 399 01

Trods sin ringe størrelse er Ponsse Beaver en virkelig kraftkarl, som i overensstemmelse med Ponsse-skovningsmaskinernes ånd kan klare alsidigt hugstarbejde lige fra førstegangsudtynding til tunge sluthugster. På grund af en pendulaksel, som ved hjælp af en hydraulikcylinder kan låses trinløst under arbejdet, og den kraftigste kran i sin størrelsesklasse kombineret med en stiv midte, udgør Beaver en helhed, som slet ikke kommer i nærheden af en sammenligning med dens største kammerater.

www.ponsse.com

Skoventrepenrens bedste ven

Skovens Dag 262
Hæfte om skovens fugle 266

Der var 29.000 deltagere på Skovens Dag. Vi bringer reportager fra nogle af stederne. (Billederne er fra Karrebækstorp Skov og Barritskov). På dagen blev der udgivet et hæfte til børn om 13 af skovens fugle.

Træmarkedet i maj 268

Der er afmatning på træmarkederne i ind- og udland. Afsætningen af råtræ er stadig udmærket. Der er øget hugst af sitka pga. angreb af micans, og af ask pga. angreb af toptørre.

Fremtidens herregård 272

Der er udskrevet en idekonkurrence om udvikling af herregårdene. Udvalgte projekter vil få støtte fra Realdania. Som eksempel omtales Nr. Vosborg. (Foto af Gjessinggård).

Skovbruget og klimaændringer 278

Professor Bo Larsen svarer på debatindlæg af Rolf de Neergaard fra Skoven 5. Der er behov for at diskutere virkninger af klimaændringer for skovene. Nogle træarter vil blive hårdt ramt af bl.a. stormfald.

Svaninge Bjerge 286

En landskabsarkitekt beskriver planerne for udvikling af Svaninge Bjerge ved Fåborg. Området skal rumme mange forskellige skovtyper og åbne områder.

Baggrund for naturnær drift 298

Tankerne bag naturnær skovdrift er præget af naturromantik og er ikke begrundet i videnskabelige undersøgelser. Man er overbevist om at uensaldrende blandingsbevoksninger giver samme vedkvalitet som traditionel drift. (Foto af egekævlø fra Midtsjælland).

Asken har det værre 276

Omfanget af toptørre i ask er mange steder øget. Hårdest ramt er ask på tør jord og på fugtig jord uden vandbevægelse.

Tjener du mere end naboen? 285

Med Skovforeningens regnskabsoversigter kan alle skovejere sammenligne sig med andre distrikter.

Træerne sejler væk fra Samsø 292

Der er lavet en stor skovning på Samsø – råtræet skal sejles væk.

Barkbiller i tyndingstræ 294

Fældebunkelægning af tyndingstræ giver risiko for angreb af barkbiller.

- Kort nyt**
Fire fuglearter på rødliste 283
Agromek udsolgt 284
Dalgasgroup direktør ansat 284

- Junckers ikke til salg** 290
Koalaen truet af stigende CO₂ 290
Kirkeugle går tilbage 291
Kvælstof fra landbrug ender i skoven 297
Eghjorten er ikke uddød 303
Træfugle har det svært 304
En verdensorganisation for bioenergi 305
Penge til Nationalpark Thy 305
Handlingsplan for invasive arter 305
Klimastatistik april 307

Skovens Dag i Karrebækstorp skov. Se mere side 262.

Skoven. Juni-Juli 2008. 40. årgang. ISSN 0106-8539.

Udkommer 11 gange om året, omkring d. 20.-25. i hver måned, bortset fra juli. Abonnenter på Skoven modtager desuden nyhedsbrevet Skoven-nyt ca. 2-3 gange om måneden.

Udgiver: Dansk Skovforening, Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C, tlf. 33 24 42 66, fax 33 24 02 42. Postgiro 9 00 19 64. E-mail: info@skovforeningen.dk Hjemmeside: www.skovforeningen.dk

Redaktion: Søren Fodgaard, ansvh. Liselotte Nissen, annoncer og abonnemeter. E-mail: sf@skovforeningen.dk, hhv. ln@skovforeningen.dk

Direkte indvalg: Tlf. 33 78 52 16 (Søren Fodgaard), Tlf. 33 78 52 15 (Liselotte Nissen).

Abonnement: Pris 550 kr inkl. moms (2008). Medlemmer af foreningen modtager bladet som en del af medlemsskabet.

Skovejende medlemmer af foreningen kan tegne abonnemeter til medarbejdere mv. til en pris af 470 kr. Studerende og elever kan tegne abonnement på særlige vilkår. Kontakt redaktionen for nærmere oplysninger.

Udland: Abonnement kan tegnes overalt i verden. Kontakt redaktionen for nærmere oplysninger.

Annoncer: Rekvirér vores mediabrochure med oplysninger om priser, formater, oplag, indstik mv.

Indlevering: Artikler til Skovens juni-juli nummer skal indleveres inden 30. juli. Annoncer bør indleveres inden 1. august.

Eftertryk med kildeangivelse (Skoven nr. XX) tilladt. Ved artikler af navngivne forfattere skal forfatteren give accept af eftertryk.

Kontrolleret oplag for perioden 1/7 2006 - 30/6 2007: 4157. Medlem af Dansk Fagpresse.

Tryk: www.Svendborgtryk.dk

PEFC Danmark

PEFC Danmark holdt sin årlige generalforsamling d. 15. april. Der blev for første gang valgt en bestyrelse:

Gruppe 1:

Niels Peter Dalsgaard Jensen (Dansk Skovforening) – formand
Michael Glud (HedeDanmark)
Per Hilbert (Skovdyrkerforeningerne)

Gruppe 2:

Palle Thomsen (Trælasthandlerunionen) – næstformand
Niels Holck (Træets Arbejdsgiverforening / Juncckers A/S)
Jakob Klaumann (Dansk Træforening)

Gruppe 3:

Ingen medlemmer

Læs mere om PEFC på www.pefc.dk

Skov & Landskab

Skov & Landskabs kontor i Vejle er flyttet til nye lokaler i Vedelsgade 6, 7100 Vejle.

Skov & Landskab bor her sammen med private og andre offentlige enheder i NVC Vejle – et "netværks- og videncenter for natur, miljø og bæredygtig udvikling". NVC Vejle ligger midt i byen, lige over for kommunens natur- og miljøforvaltning, og rummer ca. 32 arbejdspladser.

Der er ansat fem personer ved Skov & Landskab i Vejle: seniorforsker Palle Madsen (skovdyrkning og skovforyngelse), seniorrådgiver Rita Buttenschøn (natur- og landskabspleje), fagkonsulent Niclas Scott Benzen (bioenergi og kulturetablering), fagkonsulent Frans Theilby (driftsteknik og pyntegrønt) seniorrådgiver Hanne W. Tanvig (landdistriktsudvikling og -politik). Læs mere om Skov & Landskab på www.sl.life.ku.dk

Juletræsdyrkerforeningen

Foreningen afholdt generalforsamling d. 8. maj. Tre medlemmer af bestyrelsen var på valg, alle genopstillede, og der var ikke andre opstillede. Bestyrelsen er derfor uændret:

Gårdejer Henrik Nissen, Åbenrå - Formand
Godsejer Johan Scheel, Ryegård - Næstformand
Juletræsproducent Laurits Møller Larsen, Ringe

Godsejer Bernt Johan Collet, Lundbygård
Skovrider Michael Glud, HedeDanmark
Gårdejer Anni Skov, Vildbjerg
Godsejer Peter de Neergaard, Lorup
Godsejer Ditlev Berner, Holsteenshuus - 1. suppleant
Grossist Mads Christian Skov, Abidana - 2. suppleant
Forstfuldmægtig Rasmus Holmer, Skov- og Naturstyrelsen - observatør
Seniorforsker Ulrik Bräuner Nielsen, Skov & Landskab - observatør
Læs mere om foreningen på www.ps-xmastree.dk

Naturfredningsforeningen

Danmarks Naturfredningsforening har ansat René la Cour Sell som ny direktør. Han er 45 år og uddannet cand. scient. soc. i public relations fra RUC.

DN får en direktør som er meget udadvendt og vant til at begå sig i medierne. Han har bebudet at følge en mere markant strategi i kampen for rent vand, bedre og mere sammenhængende natur og mod ændringer i vores klima.

René la Cour Sell kommer fra en stilling som direktør i kommunikationshuset Normativ og ekstern lektor i kommunikation og erhvervsøkonomi på RUC. Han blev især kendt i årene 2001-2007 som direktør for Rådet for Større Færdselssikkerhed hvor han tilskrives æren for at trafikikkerhed fik stor omtale i medierne. Han er efter sigende også god til at begå sig i det politiske spil.

Før 2001 var han underdirektør i Danske Bank og BG Bank og har arbejdet med information i flere private virksomheder. Den eneste lille plet på CV'et er hans forsøg på at blive valgt ind i Folketinget for Ny Alliance i 2007.

Læs mere om DN på www.dn.dk

Europæiske skovejere

CEPF – de europæiske skovejeres forening – holdt generalforsamling 8. maj. Ny formand blev Christer Sejerstéen fra Södra i Sverige. Bestyrelsen er på 10 medlemmer, og her er Danmark ikke repræsenteret.

Medlemmerne af CEPF er skovejereforeningerne i 23 europæiske lande. CEPF har et sekretariat med 7 ansatte i Bruxelles. Det ledes af Morten Thorøe fra Danmark, som blev ansat for et halvt år siden.

Læs mere om CEPF på www.cepf-eu.org

Skovpolitikken bør endevendes

LEDER

Skovbruget gør en ihærdig indsats for at sikre og udvikle de mange værdier i Danmarks skove. Men skovbrugets økonomi er knapt bæredygtig, og der skal imødekommes stadig større krav fra omverdenen.

Det er ikke nemt, hverken for skovbruget eller for politikerne som bestemmer skovenes rammevilkår og muligheder for at imødekomme samfundets behov. Alle har vi brug for et solidt og pålideligt fundament for de næste mange års udvikling af Danmarks skove.

Det er 22 år siden skovens vilkår og muligheder sidst blev endevendt. Det var med Landbrugsministeriets skovpolitiske udvalg som blandt andet foreslog den senere så berømte fordobling af Danmarks skovareal.

Der er løbet meget vand i stranden siden da: Nye skovlove i 1989, 1996 og 2004, nye regeringsstrategier for skovene i 1994 og 2002 samt en embedsmandsrapport i 2005 om de private skoves økonomi.

Nu er det nødvendigt med en ny samlet analyse af skovenes vilkår og muligheder. Arbejdet skal favne hele skovbrugets brede arbejdsområde og ikke kun enkeltelementer.

Derfor foreslår Skovforeningen at Regeringen nedsætter et nyt skovpolitisk udvalg, det første siden 1986. Udvalget bør inddrage en stribe ministerier og alle relevante forskere og organisationer. Udvalgets analyser kan tage udgangspunkt i de fire vigtigste forhold for skovenes udvikling netop nu:

- *Omverdenens ønsker og krav til skovene har aldrig været større*
Skovene tilbyder samfundet enorme og meget forskellige værdier, og samfundet vil have mere af det hele: Det miljøvenlige råstof træ, et mere mangfoldigt dyre- og planteliv samt naturoplevelser og sundhedsfremme for millioner af danskere.
- *Træ til energi*
Skovene tilbyder billig, miljøvenlig og vedvarende energi med fuld forsyningsikkerhed. Samfundets behov for fx tyndingstræ fra nåleskove må forudsiges at blive kolossal.

Der er brug for en tilbundsående analyse af de danske skoves vilkår og muligheder, fx gennem et skovpolitisk udvalg.

- *Skovenes økonomi svinger mellem "anstrengt" og "ikke-bæredygtig"*
Skovene har været igennem et årti med katastrofal økonomi og smertelige tab af arbejdskraft og viden. Lige nu har en bedring af træpriserne taget det værste pres, men der er stadig langt til at skovenes økonomi bliver langsigtet bæredygtig.
- *EU sætter nye rammer for Danmarks skovpolitik*
EU sætter rammerne for beskyttelsen af biotoper og arter i Danmarks skove. Og EU sætter rammerne for den danske finanslovs skovordninger, helt ned til fx plantetallet i løvplantninger. Danmarks skovpolitik har aldrig været så bundet op på internationale aftaler som nu.

Der er brug for en tilbundsående analyse af skovenes vilkår og muligheder. Det kan ikke være for tidligt, der er gået et kvart århundrede siden sidst.

Niels Reventlow / Jan Søndergaard

Sådan gik Skovens Dag 2008

Af Eva Skytte,
Dansk Skovforening

Der var 29.000 til Skovens Dag d. 27. april, netop da skoven sprang ud. Temaet var Skovens historier.

29.000 danskere benyttede søndag d. 27. april til at besøge en af de over 60 skove, der holdt åbent hus i forbindelse med Skovens Dag.

Arrangørerne af Skovens Dag er i år blevet opfordret til at sende postkort og billeder, der fortæller om deres arrangement. Et udpluk af dem findes på de næste sider, hvor der også bringes billeder fra nogle af arrangementerne.

På hjemmesiden www.skovforeningen.dk > Nyheder ligger alle indsendte postkort i fuld længde.

Skovforeningen takker de distrikter der har medvirket. Foreningen opfordrer til at endnu flere stiller op til næste år og viser lokalbefolkningen, hvad dansk skovbrug står

Strandegård gods

Jeg holdt en tur om skovens trolddomsurter. Turen startede med en intro til skovens historie og om ejerforholdet (privatskov). Derefter gik vi en tur gennem skoven og vendte ved skovens tre flotte gravhøje.

Der deltog ca. 30 personer, 6 børn og resten voksne. Der var to journalister med som tog fotos, og dagen efter var der artikler i de to dagblade.

På plantestoppene havde jeg ting med som jeg gemte til børnene, ting som ikke passede i skoven. De fandt tingen og så fortalte jeg en historie. En rulle wc papir blev afsat for historien om hvordan man kan fremkalde opkast hvis man spiser bark, der er hevet af nedefra og op, og diarre hvis man spiser bark hevet af oppefra og ned.

Ved vorteroden var der en nisse, som havde været ude og finde nissekartofler. Ved brændenælden lå en kam, for den har man brug for hvis håret vokser godt (brændenældeafkog gir hårvækst) osv. osv..

Vi samlede to af hver af planterne, og i pausen klistrede jeg dem på pap-tallerkner. Alle fik en tallerken på ryggen med en klemme, og så skulle de gætte hvilken plante de havde bagpå (20 spørgsmål til professoren).

Jeg havde (for en gang skyld) ikke samarbejde med nogen, bortset fra at have fået tilladelse fra lodsejeren til at holde turen. Lodsejeren er opmærksom på den positive omtale han får ved at lægge skov til Skovens Dag.

Sara Gejlskov, naturvejleder ved Præstø Fjord

for. Så sæt allerede nu kryds i kalenderen ved *søndag d. 3. maj*, hvor vi afholder Skovens Dag næste gang.

Der bages pandekager på finske komfurer (Løgumkloster Plantage).

Balancegang (SNS, Midtjylland).

Karrebækstorp Skov ved Næstved deltog for første gang i Skovens Dag. Der var 59 deltagere til en vandretur i skoven og langs vandet. Skovejer Inge Almer Nielsen fremviste bl.a. de mange nye kulturer der er lavet efter stormfald og efter afdrift af døende granbevoksninger (10 ha kultur ud af skovens i alt 90 ha). Inge Almer Nielsen har ejet skoven i 5 år, og der var stor tilfredshed hos de lokale med oprydningen i skoven og de mange nye kulturanlæg. Der er plantet bøg, eg, ask og vildpære samt buske, plus douglasgran og lærk.

Løgumkloster Plantage

Plantningsselskabet Sønderjylland havde inviteret på skovtur søndag eftermiddag. Skovfoged Torben Ravn og naturvejleder Jørn Steenberg førte godt 110 deltagere i alderen 4-90 år igennem et fantastisk naturområde med en særdeles varieret bevoksning.

Efter turen i plantagen blev deltagerne budt på skovpandekager. Bagt over en række af finske komfurer: Stammer af gran på 70-80 cm længde, hvor der er savet et dybt kryds med en motorsav. I krydset hældes en sjat optænding, og vupti har man et billigt udendørs komfur.

Tekst: Nordisk Naturfoto

Stensbygaard

Havde arrangeret en 7 km vandretur gennem Søsken og St. Fredskov. Vejret var flot, og der kom 32 deltagere.

Vi startede ca. kl. 11 og gik til Stensby Møllebæk, nyligt frilagt. På vej til Mølle Sø så vi i det fjerne de ca. 44 meter høje Abies grandis og nød udsigten over Kalvestrømmen.

Næste stop ved gammel kampestensbro, vi så de store graner og et hul i jorden med stenrester. Så ned til vandet ad gammel vej og forbi store sten, som var kastet for at ramme kirketårnet af en heks og trold i tidlig middelalder.

Forbi Strandhus bygget ca. 1900, til Mallings bro (et gammelt udskibningssted) og fru Mallings lysthus (et gammelt sømærke). Langs stendige, ad trappe til Kløften, gik langs bækken til den gamle lade. Derfra ad veje til siloerne. Var tilbage 14.15. Stor spørgelyst om alt.

Niels Riegels

Kørsel med hestevogn (Kristiansholm Plantage).

Plakat med sten på stranden (Kristiansholm Plantage).

Kristiansholm plantage

Skovens historie fortalt af: Geolog om undergrunden + stranden, biolog om skovbunden + oliebillen, godsejeren om tilplantning + anekdoter om tidligere beboere, skovfogeden om skovens træer, arkæolog om fortidsminder + højryggede agre.

Og så var der historier fra bi-avlerne om biernes betydning, Naturfredningsforeningen / DOF om skovens fugle, jagtforeningen om vildtet (jagtsti) – 6 jagthorns-blæsere blæste stemningsfulde jagtsignaler – 1 schweishund viste opsporing af vildt, skoventreprenøren med mobilt savværk + motorsav – hestevognskørsel + ponyridning – 4H grillede pølser.

Der var ca. 550 deltagere, heraf ca. 40 aktører i arrangementet

Det helt store scoop var, at biologen fandt et levende eksemplar af "oliebillen"...!!!!

Arrangementet har kostet os ca. 70 timer og 5000 kr. - ekstremt billigt i forhold til hvor mange mennesker, der havde en dejlig dag i skoven.

*Torben Reegaard,
Kristiansholm plantage*

Fredericia kommune

Vi havde i år 600 - 700 gæster. Der var et væld af aktiviteter for børn og familier – fuglekassebygning, bål, opgaveløb, ponyridning m.m.

Der var demo af skovarbejdere med topkapning, skovning af stor bøg, brændeoparbejdning, traktorkørsel m.m.

Undertegnede havde to skovvandringer med emnet "den nærtturnære driftsplan og nyudlagt urørt skov".

Vejret var fantastisk. Bøgen sprang mere og mere ud i løbet af dagen. I skovbunden var de første orkideer fremme (tyndakset gøgeurt og ægbladet fligfløbe)

Skovfoged Anton Vestergaard

Motionsbane (SNS, Midtjylland).

Fileværksted (Fredericia kommune).

Skovens urter (Barritskov).

Dyrespor studeres (Barritskov).

Barritskov

I år blev der slået rekord i antal besøgende; mere end 1000 gæster. På græsplænen var der salg af mad og drikke, og man kunne klatre op i to gamle bøgetræer.

Inde i skoven var der opsat skilte, som hjalp gæsterne til at "opdage" naturens små finurligheder. Fx "Her har grævlingen spist regnorme", "Her har dyrene lavet en sti, som kaldes en dyrevæksel", "Her bor Mikkleræv".

Gæsterne kunne også fange vandløbsdyr, lave fuglekasse, lave urte-, fugle- og grønsagsquiz eller høre om skoven som kulstofbinder. Der var guidede ture; fugletur og "gårdens historie".

God erfaring: Vi havde lavet et kort, hvorpå ruten i skoven og de forskellige aktiviteter var markeret. Ruten var også godt skiltet.

Godt samarbejde med lokale foreninger; FDF Juelsminde, DOF Vejle, Natur & Ungdom og Barritskov Landkøkken. Massiv annoncering: på www.naturnet.dk, www.Aarstiderne.com, i 5 lokalaviser med foromtale og annonce (pris: 10.000 kr.) og folder med Aarstidernes kasser leveret til 1000 husstande.

Barritskov Land- og Skovbrug, Trine Møller Kopp

Børn undersøger en stamme for insekter (Barritskov).

En hundeskov indvies (SNS, Midtjylland).

Brødlandshus Skovbrug

Indhold af arrangement: Brænde og varme, Skoven som arbejdsplads, Guidet tur med lokalhistorie, "Smagsprøver" på pileflet, Bålstepte pandekager, Skydning med bue og pil.

Vi havde over dagen ca 100 gæster som var meget interesserede i pileflet, lokalhistorie og ikke mindst for børnene - bagning af pandekager over bål.

Hanne Davidsen

JJ Skovservice

v/Jens Johansen · Vadet 2 · DK 4660 St. Heddinge
tlf. +45 56 50 32 02 · fax +45 56 50 32 03
mobil +45 20 45 82 02

Alle skoventreprenørogaver udføres

Besøg os på www.jjskovservice.dk

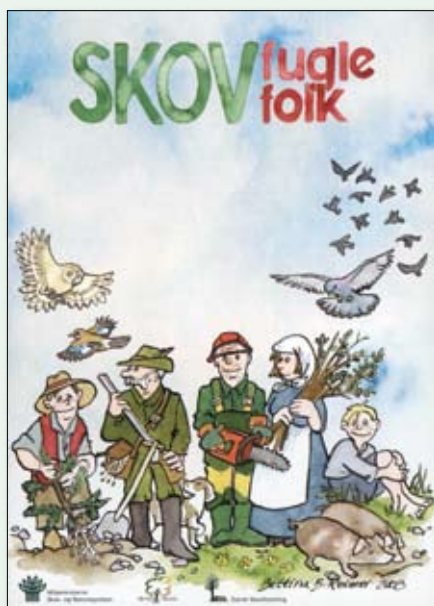
Hæfte om skovens fugle

Hæfte uddelt på Skovens Dag fortæller om 13 af skovens fugle.

På Skovens Dag uddeles hvert år et hæfte til børn om skoven og dens natur. I år hedder hæftet "Skov – fugle – folk", og det kan bruges til undervisningen i de mindste klasser i skolen.

Det beskriver 13 af skovens fugle: Duehøg, rødhals, natugle, skovskade, flagspætte, skovsneppe, ravn, korsnæb, skovdue, bogfinke, fasan, sortmejs og solsort. (Og så er der én uddød fugl, Archaeopteryx, som er en overgangsform mellem dinosaurerne og vore dages fugle).

Hver fugl fortæller lidt om sig selv, hvad der er særligt ved netop

denne art. Og der er små historier om fuglene, om deres udseende, reder, levevis, kulturhistorie, sang og meget andet. Og oppe i hjørnet nogle få faktuelle oplysninger om størrelse og bestand.

Hæftet er udgivet af Skov- og Naturstyrelsen, Skoven-i-Skolen og Dansk Skovforening.

Det kan købes hos Frontlinien – www.frontlinien.dk, tlf. 70 12 02 11, eller skriv til frontlinien@frontlinien.dk. Det kan også hentes på nettet: www.skovensdag.dk sammen med de tidligere års hæfter.

sf

FLAGSPÆTTE

Vingefang: 34-39 cm
Yngjepar: 30.000-80.000
Bestandsudvikling: Uændret

Hvorfor hedder det en flagspætte?
Fug er tyk og betyder egentlig pletlet. Og spætte betyder pletlet, så en flagspætte er en pletplette.

Spættens næb bliver slidt meget af hakkeriet i det hårde træ. Derfor vokser et spættensnæb hele tiden, og det ville blive tre gange så langt på et år, hvis ikke spættens slid næbbet ved at hakke i træ.

Spætte har arbejdet i træ i mange år. Men det har menneskene også. I gamle dage bojede man f.eks. grene med tov og lodder, så de kunne vokse i den helt rigtige form til at bygge skibe af. I dag former vi træet ved at dampe, lime og presse det til den form, vi ønsker.

Vi spætter er super til at bygge lejligheder i træer. Nogle gange kommer skovjægeren og fælder vores træ. Men hvis træet får lov til at blive stående, kan vi lave flere lejligheder i samme træ, for vi bygger en ny lejlighed hvert år. Støre, fluesnappere og andre fugle flytter ind i vores gamle lejligheder. Det er en stor fordel for jer mennesker. Tænk på alle de fuglekasser, I så slipper for at bygge. I kan være glade for os. Vi er de bedste til at bygge højhuse.

Hvorfor får spættens ikke hjernerystelse?
Spættens næb forskylder sig ind under dens kranium, når den hakker. Spættens hakker for at fange løver inde i træet, for at lave redehuller og for at markere sit territorium.

Lang og klisset tunge
Spættens tunge er lang, klisset og har modhager. Den kan komme dybt ind i træet og snuppe fede løver.

Nu bygger vi fuglekasser, fordi vi mangler en masse spættehuller. Du kan se på skovnatur.dk hvordan.

Tænk sig, at der er spætte, der prøver med, at de kan lave et hul i et træ. Er det særligt modigt? Næh, vel? Men vi skovsneppe, vi er modige. Vi er de eneste vadefugle, der tør gå ind i skoven. Selvom der både er ræve og jægere. Vi smager nemlig meget bedre end spætter. Derfor er jægerne efter os. Og godt nok kan vi se baglæns, men det er farligt alligevel. Vi er de modigste.

Parringsflugt om natten
Skovsneppepar har de samme farver som skovbunden med sine blade. Derfor er de suare at få øje på. Men du kan høre den, når den i forårsnatter flyver rundt og kalder på magen med mærkelige kve-gist lyde.

Du kan kende en sneppejæger på penselfjeren i hatten. Penselfjeren er den ydente svanglet, som er meget lille og stiv. I Danmark bliver skudt omkring 40.000 skovsneppe om året.

Skovsneppen ser bedre bagud end frem, så den kan opdage en fjende i god tid. Ulempen ved det er, at den ikke så godt kan se, det dens skal spise. Derfor har den en meget følsom og bevægelig næbspids, som kan finde regnormen rede i deres huller.

SKOVSNEPPE

Vingefang: 55-65 cm Yngjepar: 2.000-3.500
Bestandsudvikling: Lite hengang

Skovsneppen er så velsmagende, at den regnes for det lækreste af alt kød. I gamle dage var det kun meget få, der havde smagt en skovsneppe. Men fordi der er kommet moderne jagtgeværer, er det nu muligt for alle at smage. Kong Frederik den VII skabte for omkring 150 år siden den tradition, at årets første sneppe skulle sendes til det kongelige køkken. Jægerne fik en belønning, og kongen fik en masse snepper fra hele landet.

Væske til alle. Husk at tanke op!

Vores kratryddere gør det ekstra bekvemt for dig. Vi har markedets laveste vibrationer, hele to års garanti på vinkelgearet og vi sørger for at du kan blive tanket og klar, så du kan være forberedt til en lang dags bekvemt og effektivt arbejde. Miljøbenzin til maskinen samt en rygsæk til at spænde på selen med indbygget væskebeholder og et langt sugerør.

Kom ind til vores Servicerende faghandlere, der gerne beretter mere om alle fordelene fra STIHL.

Tel. 36860 0500 www.stihl.dk

Tilbud!

Til vores kratryddere fra FS 450 til FS 480 medfølger en waterbag

(værdi kr. 240,- ekskl. moms gælder t.o.m. 30.06.2008 eller så længe lager haves)
Pris FS 450/480 fra kr. 5.116,- ekskl. moms

SPAR
kr. 320,-
på maskinen

The leader gives it all.

STIHL[®]

Der er handlet en historisk høj mængde ask til stabile priser. Der er skovet mange askebevoksninger, der enten var påvirket af askesygen, eller hvor skov ejer frygtede for at sygdommen kunne angribe. Askesygen ser nu ud til at have bidt sig fast og giver store problemer i fremtiden i de regioner der har meget ask.

Træmarkedet i maj 2008

Af forstfuldmægtig
Ulrik Knaack Nielsen,
Dansk Skovforening

Der er afmatning i økonomien i udlandet, og det påvirker træmarkederne.

Der er stadig en udmærket afsætning af råtræ på det danske marked.

Der er øget hugst af sitka pga. angreb af micans, og øget hugst af ask pga. askesygen.

Stigende interesse for træ til energi.

International økonomi

Diskussionen om hvor længe man kunne holde den globale økonomi i højeste gear er et for længst afsluttet kapitel. Vi har alle accepteret at den internationale afmatning er en realitet.

Den europæiske og ikke mindst den amerikanske økonomi viser for tiden en klart faldende tendens, hvilket naturligvis påvirker de store markeder for træprodukter. Vi må tilpasse os en helt anderledes markedssituation end den vi har oplevet siden sidst i 2006, hvor den ekstremt høje efterspørgsel pressede priserne op.

Dette sætter ikke bare sine spor på de store markeder omkring os.

Det danske marked for råtræ må også tilpasse sig en klart vigende efterspørgsel.

Nybyggeriet er gået i stå

Både erhvervs- og boligbyggeri er påvirket af stigende finansieringsomkostninger og kreditgavernes begrænsede lyst til risici.

Vi oplever et mærkbart fald i privat nybyggeri på helt op til 50 % i Tyskland, Spanien og USA. Der renoveres fortsat huse i stor stil verden over, men forbruget af træ til renovering kan langt fra opveje nedgangen i nybyggeriet. Dette rammer selvfølgelig hårdt på træ til byggebranchen, men også emballage-, energi- og cellulosetræ er kommet under kraftigere pres.

Den asiatiske økonomi holder skansen Kina – hvad sker der? Blikket er for tiden vendt mod de asiatiske økonomier, med Kina i spidsen. Den seneste tid har Kina købt alt hvad der kunne eksporteres til landet, og vi har også eksporteret stigende mængder af bøg til Østen. Se figur 1.

Det bliver spændende at se, om dette marked kan kompensere for nedgangen på det tidligere så vigtige tyske marked.

Rusland – eksportafgift på flis

Rusland indførte tilbage i juli 2007 en afgift på 10 euro/m³ på eksport af råtræ. Det blev samtidig varslet at afgiften vil stige til 50 euro/m³ i 2009.

Senest har Rusland også indført eksportafgift på flis, hvorved de fik stoppet den sidste afgiftsfrie del af handlen med cellulosestrø. Snarådige russiske eksportører havde ellers spottet et hul i lovgivningen, hvor de kunne eksportere afbarket og senere flishugget cellulosestrø, for på den måde at undgå at betale afgifter.

Russernes formål med afgifterne er at holde råtræet hjemme til videreforædling nationalt. Det sker i forventning om at øge værdien af og dermed fortjenesten på deres træ.

Priser i Baltikum

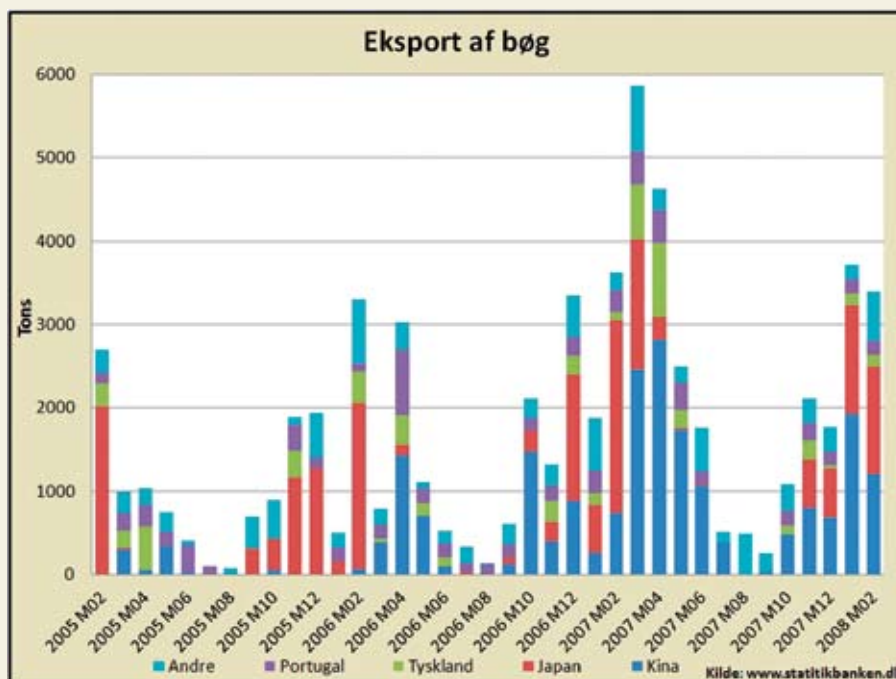
Baltikum har, på trods af den russiske indsats for at begrænse eksporten af råtræ, ikke kunnet holde priserne oppe, hverken på grantømmer eller på cellulosestrø af gran. Dette kan skyldes de udmeldinger der senest er kommet fra de finske og svenske savværker, omkring nedskæringer i forædlingsindustrien, som vil få stor betydning for den baltiske eksport hertil. Se figur 2.

Baltikum rammes som os andre af ophobningen af trælagre i alle led af træets vej til forbrugeren. Der meldes fra alle kanter om fyldte lagre af råtræ, halvfabrikata og færdigvarer.

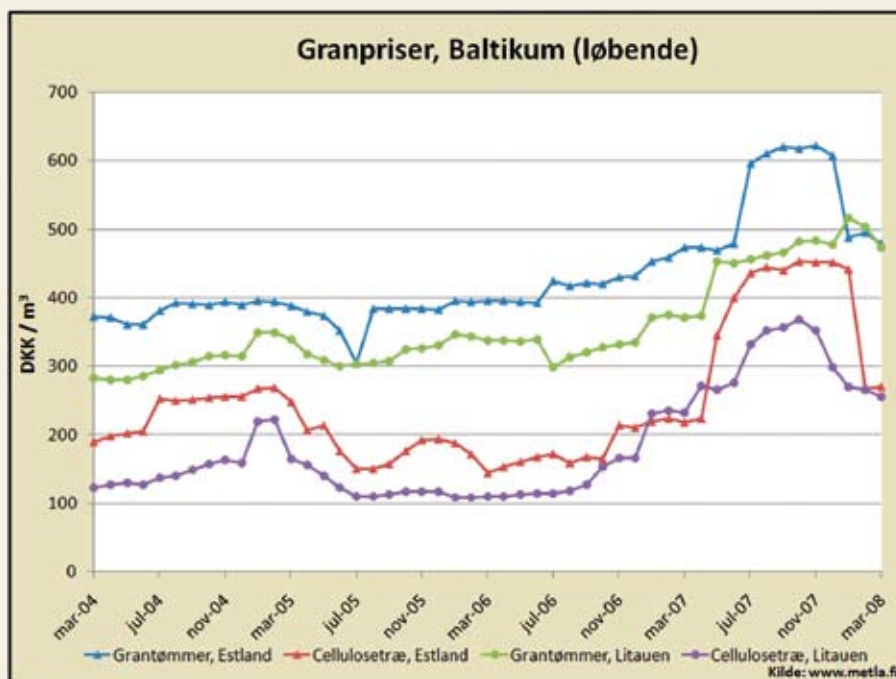
Det danske marked

Der har igennem det sidste år været en stor skovningsaktivitet for de fleste træarter, undtagen bøg. Der har også været stor aktivitet i 1. kvartal 2008, men med tendens til afmatning i 2. kvartal 2008.

Der er fortsat et efterslæb af tyndinger og hovedskovninger. Planlagte hugster, som har været udsendt på grund af lave priser på råtræ efter stormene i 1999 og 2005 venter fortsat på at blive skovet.

Figur 1. Den danske eksport af bøg (i tons) fra februar 2005 til februar 2008. Mængderne varierer sæsonmæssigt med størst eksport om vinteren.

Figur 2. Priserne på det baltiske marked for grantømmer og cellulosestrø fra februar 2004 til marts 2008.

Nåletræ, Danmark

De høje priser for nåletræ fortsatte hen over sommeren 2007 og ind i 2008. Der har været god efterspørgsel på de fleste sortimenter. Tilsyneladende udnytter skovbruget fortsat kapaciteten i høj grad for at dække efterspørgslen.

Micans

Billeangreb er fortsat et stort problem for nåletræerne.

Specielt sitkagran er hårdt ramt i enkelte områder, hvor angreb af jættebarkbilen (*Dendroctonus micans*) har tvunget skovejere til at høste store arealer. Dette gøres i håb om

dels at forhindre videre spredning, dels at hente de bedste kvaliteter ud af skoven, mens de er friske og kan indbringe en fornuftig pris.

Man skover derfor flere steder fra den gode ende. Selvom der står angrebne træer i skoven øger det tilsyneladende ikke risikoen for yderligere angreb, samtidig med at træet ikke vil miste ret meget værdi af at stå på rod en kort tid. Angrebene rammer selvfølgelig hårdest i områder med meget sitkagran, mens de mere nåletræsfattige områder kun melder om enkelte angreb.

En af årsagerne til de mange angreb af micans er efterbyrden af de stormfald vi har haft i de seneste år. Oparbejdningen af stormfaldet har medført en øget produktion af gran-tømmer, og for at undgå at oversvømme markedet har man holdt lidt igen med hugsten af friskt træ.

Specielt i de statsskove som i udpræget grad har gjort dette ser man nu skaderne efter billen. Men generelt er man meget hårdt ramt nordenfjords og i de store klitplantager i Nord- og Vestjylland.

Angreb af micans ses oftere hos svage træer med mindre saftspænding og efter milde vintre. Eneste naturlige og effektive begrænsende faktor er rovbillen, der under de rigtige forhold bekæmper mindre angreb af micans. Rovbillen findes i områder, hvor der igennem en år-række har stået sitkagran.

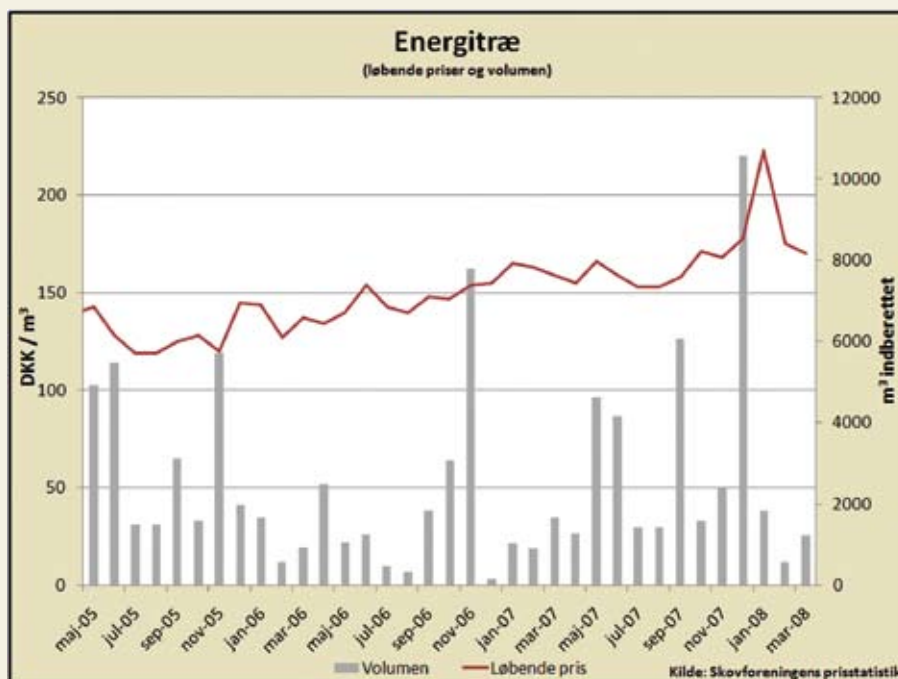
I skove med meget sitkagran forventes micans angreb i flere år fremover. Den eneste måde at undgå en yderligere forringelse af træet, er at skove det hurtigst muligt.

Typografbillerne slås vi også fortsat med, dog uden at det kan sammenlignes med scenariet for micans.

Tømmer

Priserne på langtømmer er fulgt pænt med i efteråret, med gennemsnitlige priser for rødgran på 385 kr/m³. Rødgran har været på dette niveau siden marts 2007, mens de andre nåletræarter (sitkagran, ædelgran og grandis) i samme periode har ligget på ca. 350 kr/m³.

Der indberettes væsentligt mindre mængder langtømmer til Skovforeningens prisstatistik end på samme tid sidste år. Det afspejler en generel tendens med en stigende andel af korttømmer på bekostning af langtømmer. Dette skyldes savværkernes manglende kapacitet, specielt på de store dimensioner.

Figur 3. Prisen på energitræ og indberettet mængde fra maj 2005 til marts 2008.

Der er stadig et rimeligt marked for korttømmer i alle de gængse nåletræarter. Priserne har ligget stabilt omkring 400 kr/m³ for det bedste rødgran siden først i 2007, dog med tendens til en aftagende pris efter april 2008. For andre nåletræarter har priserne været stigende og nåede kortvarigt i oktober 2007 op på samme niveau som rødgran.

Emballagetræ

Prisen på emballagetræ har længe ligget stabilt omkring 275 kr/m³, som gennemsnit af hvidt og rødt emballagetræ, men er nu begyndt at røre lidt på sig. Der handles nu til en gennemsnitspris på 300 kr/m³.

Der er til Skovforeningens prisstatistik indberettet noget mere emballagetræ i 2007 end i 2006, en stigning som foråret 2008 ikke helt ser ud til at kunne matche. Hvis prisen på energitræ stiger yderligere kan en del af markedet for emballagetræ blive presset. Hvorvidt emballageindustrien kan modsvare en prisstigning, så produktionen fortsat kan blive i Danmark, må tiden vise.

Der har den seneste tid været en del uro omkring EUR-palleterings-systemet, skabt af den europæiske transportsektor. Dette vil kunne få konsekvenser for den danske emballageindustri og bør derfor have vores opmærksomhed.

Cellulosetræ

Prisen på cellulosetræ af gran har vist små stigninger i prisen, på ca. 20 kr/m³ siden starten af 2007. Den seneste periode er der handlet omkring 220 kr/m³ for blandet nål og 245 kr/m³ for rødgran.

Specielt den svenske celluloseindustri efterspørger meget træ. Det må forventes at fortsætte, da der er planlagt udvidelser og effektiviseringer af papirindustrien. Efterspørgselen vil dog også være betinget af udviklingen i den globale økonomi, som traditionelt sætter klare rammer for salget af papir og papirmasse.

Energitræ

Fyringssæsonens start medførte kortvarigt en noget større efterspørgsel og en tydelig prisstigning på energitræ. Markedet er dog tilbage igen i et mere "normalt" leje, dog med en prisstigning fra 155 kr/m³ til 170 kr/m³ siden sommeren 2007. Det er ikke umuligt at opnå en endnu højere pris, alt afhængig af skovejers udbud og de afregningsbetingelser der indgår i kontrakten. Se figur 3.

Den fokus vi nu ser på vedvarende energi, må forventes at forbedre afsætningen af energitræ i de kommende år. Det er dog væsentligt at de politiske visioner følges op af

konkrete handlinger, så forbruget af energitræ stimuleres mest muligt. Med til billedet af et gunstigt marked for energitræ hører den for tiden hastigt stigende pris på fossile brændsler.

Løvtræ, Danmark

Bøg

Markedet for løvtræ er fortsat præget af en moderat efterspørgsel på bøg, mens det øvrige løvtræ sælger godt til stabile priser.

Det er glædeligt at Junckers Industrier nu lægger større vægt på træ fra danske skove, og det vil øge skovenes muligheder for at afsætte løvtræ. Alligevel har vi set en opbremsning på indkøbet af bøg i første halvår 2008, hvor der for første gang blev meldt om fyldte lagre for både råtræ og oparbejdet træ.

Tidligere på vinteren havde vi en god efterspørgsel på de ringere kvaliteter af bøgekævler, og der blev omsat ganske pæne mængder. Efterspørgslen har mest påvirket mængden, mens priserne i flere år har ligget stabilt omkring 600 kr/m³.

Eg

For eg har det ikke været muligt fuldt ud at matche efterspørgslen. Der er ikke handlet de samme mængder af eg som tidligere år, men til gengæld opnås ganske god pris for træet.

Samlet set er middelpriisen på egekævler steget ca. 100 kr/m³ i forhold til sidste år og ligger nu på omkring 1.050 kr/m³.

Ær, ask og askesygen

Ær handles stort set i samme mængde og til samme pris som i tidligere år.

Prisen på kævler af brunkernet ask er steget en smule igennem de seneste år, men ellers er prisen på ask ret stabil.

Til gengæld er der handlet en historisk høj mængde ask til stabile priser. Som forventet blev der skovet mange askebevoksninger, der enten var påvirket af askesygen, eller hvor skovejer frygtede for sygdommens indtog.

Askesygen ser nu ud til at have bidt sig fast og giver store problemer i fremtiden i de regioner der har meget ask. Mange unge kulturer, hvor man så tegn på sygdommen først, er meget svækkede eller allerede gået helt ud. Men der meldes også om kulturer som ser ud til at komme sig efter at være ramt ganske hårdt af askesygen.

Hos ældre træer udvikler sygdommen sig sagte men sikkert, hvilket uden tvivl vil påvirke skovejere i udvælgelsen af bevoksninger til næste års skovning. Kulturer på meget fugtig jordbund og hvor stamtallet er højt, ser ud til at blive hårdest ramt.

Brænde

Den stort set manglende vinter har haft en tydelig effekt på brændesalget, selv om det fugtige efterår medførte en relativ lang fyringssæson.

Der rapporteres om et noget lavere salg af selvskovning end tidli-

gere år. Det er en tendens vi har set over flere år.

Salget af 2,7 meter træ, leveret til kunden eller ved fast bilvej i skoven, klarer sig noget bedre. Dette kan skyldes at mange i den nye generation af brændekøbere ikke har adgang til en traktor eller ikke har samme tid til og evner for selvskovning som de ældre. Det spiller sikkert også ind, at nye købere har en bedre økonomi og derfor køber færdigproduceret brænde af grossister (hvor en del af træet er udenlandsk).

Desuden er andelen af pille- og flisfyr og andre opvarmningsformer, som eksempelvis sol- og jordvarme, forøget igennem de seneste år.

Nedgangen i brændesalget er dog med stor lokal variation, hvor det ser ud til at de mest "professionelle" brændesælgere klarer sig bedst. God og professionaliseret kundekontakt, annoncer i flere medier, samt et stort udvalg af produkter og tjenester, viser sig at skabe langvarige og frugtbare relationer til kunderne.

Netop de stabile relationer gør det muligt at holde omkostninger i forbindelse med salget nede, når kontakt via mail, brev og telefon i stor grad kan afløse den personlige kontakt, der tager meget tid. Omkostningerne kan reduceres yderligere ved at flere skove har en fælles administration af brændesalget.

www.**SKOVPLANTER**.dk

- Stor egen produktion af kvalitetsplanter til:
- Skov og skovrejsning
- Landskab og læhegn
- Juletræer og pyntegrønt
- Grenknusning, rod- og stubfræsning
- Maskinplantning i skov og på mark
- Boring af plantehuller og rillepløjning

AARESTRUP PLANTESKOLE
Aarestrupvej 162 - 7470 Karup - Tlf. 8666 1790

Brænde saves og kløves

Mobil brændemaskine diameter op til 70 cm., længden op til 5,5 meter, 24 deler kniv.

Henvendelse:

MRSkovservice – Tlf.: 2028 6748
MRSkovservice@mail.dk

Jernhest, savværk, klatreudstyr, se mere på:

www.oleknudsen.dk

Ole Knudsen
SKOV- & HAVEGREJÅS
GØR JOB TIL LEG
Telefon 65 96 81 81

Fremtidens herregård – en idekonkurrence

Af Marie Louise Bretner, Dansk Skovforening og Morten Bach Jørgensen, OBH-gruppen

Realdania har med en bevilling på 100 mio. kr. taget initiativ til en 5-årig kampagne ved navn *Fremtidens Herregård*. Den skal være med til at give nyt liv til de danske herregårde.

Kampagnen skal i samarbejde med herregårdsejere udvikle bud på, hvordan de danske herregårde kan genindtage en position som dynamoer for udviklingen på landet.

Første del af kampagnen består af en idekonkurrence, som alle landets herregårde har mulighed for at deltage i. Der vil blive udvalgt projekter til at modtage støtte inden for to kategorier:

1. Koncept- og idéudviklingsprojekter.
 2. Realisering af fysiske projekter.
- Fristen for projektforslag i første runde er 1. september 2008. Der bliver også en runde i 2010.

Se kampagnematerialet på www.fremtidensherregaard.dk.

Målet med konkurrencen

For at give en idé om målet med konkurrencen har vi kontaktet Britta Andersen, der er direktør for Herregårdsmuseet Gammel Estrup. Hun er med i styregruppen bag herregårdsprojektet:

“En herregård er en historisk definition. Det beskyttede begreb “Herregård” – som jo var ensbetydende med nogle særlige privilegier og forpligtelser – forsvandt med lensafsløsningsloven i 1919. Derfor kan man godt sige at Herregården som begreb har ligget i dvale i snart 100 år.

Gammel Estrups håb med denne konkurrence er at herregården bliver vakt til live og at vi får nyt liv

Nr. Vosborg ligger vest for Holstebro, tæt ved Nissum Fjord. Det skal nu fungere som samlingspunkt for Vestjylland.

Tanghuset med tetårnet som måtte rekonstrueres.

og frisk blod til området. Konkurrencen skulle gerne give en saltvandsindsprøjtning til gode idéer til hvad herregården kan rumme.

Vi håber at se nogle forslag som handler om mere end bare bygningerne. Desuden håber vi på idéer til hvordan herregården som omdrejningspunkt kan komme i kontakt med flere mennesker og få større bevågenhed.”

Nørre Vosborg som eksempel

I april måned i år slog herregården Nørre Vosborg dørene op efter en gennemgribende restaurering og fremstår i dag som et eksempel på en fremtids herregård. Et projekt som måske kunne give inspiration til andre?

Henrik Haubroe, den sidste private ejer af Nørre Vosborg, overtog

Historie

Nørre Vosborg historie går 700 år tilbage i tiden. Placeringen var strategisk gunstig ved Storåens udmunding i Nissum Fjord og tæt på den gamle oksedrivervej gennem Jylland.

Herregården blev flyttet til den nuværende placering i 1552 af Knud Gyldenstjerne. Af øvrige ejerfamilier kan nævnes Linde Leth i perioden fra 1707 til 1778, og Tang-familien, der ejede Nørre Vosborg fra 1783 til 1946.

Fra 1946 og frem til i dag har Nørre Vosborg ikke været fast beboet.

herregården i ringe stand i 1970. Han gjorde meget for at sikre Nørre Vosborg for eftertiden, både gennem diverse alternative aktiviteter som fåremarked, bal, rundvisning, spisning mm. og gennem involvering af Ringkøbing Amt i planer om her-

Tanghuset med tetårnet samt gavlen af Gyldenstjernehuset.

regårdens fremtidssikring. Alligevel var Nørre Vosborg præget af forfald.

Forudsætningen for en ny fremtid for Nørre Vosborg faldt på plads i 2003. I et samarbejde mellem Realdania, Ringkøbing Amt og Ulfborg-Vemb kommune blev modellen, at

Netværk

Forudsætningen for at Realdania købte Nørre Vosborg var en gennemarbejdet forretningsplan samt aktiv støtte fra tre vigtige medspillere: Det politiske niveau, erhvervslivet samt kunst og kulturlivet i regionen.

Fonden Nørre Vosborg er af Ringkøbing Amt og Ulfborg-Vemb Kommune (nu Holstebro Kommune og Kulturarvsstyrelsen) blevet udstyret med en egenkapital på 14 mio. kr. samt et årligt driftstilskud på 3,2 mio. kr. de næste fire år.

Det regionale erhvervsliv har garanteret at købe ydelser hos Nørre Vosborg for 3 mio.kr. i stedets første leveår.

Kunst og kulturlivet er også taget i ed. Kunsten og kulturen på Nørre Vosborg skal ikke konkurrere med regionens kunst og kulturliv men etablere samarbejder hvor begge parter bliver løftet. Et eksempel herpå er en kammermusik festival arrangeret i samarbejde med Ensemble Midtvest ud fra devisen om at omgivelserne løfter musikken og musikken løfter stedet.

Renovering

Renoveringen blev udført med OBH-Gruppen som totalrådgiver.

Lars Holmegaard Andersen, OBH-gruppen: ”At være Totalrådgiver omfattede alt lige fra budgetlægning af hele projektet, styring af projektgruppen – hvor bl.a. arkitektfirmaerne Erik Ejner Holms tegnestue og Arkitema var med – indhentning af tilbud, til styring og afslutning af selve byggeprojektet. Med andre ord styre en proces, hvor alle bygherrens krav til økonomi, kvalitet og tid skulle opfyldes.

Projektet har indeholdt såvel restaurering, renovering og nybyggeri. Herunder også istandsættelse af park, voldgrav, anlæg om Nørre Vosborg, ny fjernvarmeforsyning, vand m.m.

Hver enkelt bygning eller bygningsområde blev gennemført som et individuelt projekt med licitation. På dette grundlag blev der gennemført flere end 40 licitationer.”

Engelsholm ved Bredsten er i dag indrettet til højskole.

Realia købte og istandsatte Nørre Vosborg for herefter at udleje herregården til Fonden Nørre Vosborg.

Visionen er at Nørre Vosborg skal fungere som regionens samlingspunkt for konferencer og møder, kulturelle aktiviteter som teater, ballet og udstillinger, samt restaurant-drift, museum og turisme.

Til at realisere visionen er der bygget en ny hotelfløj. Sammen med eksisterende bygninger findes nu 56 dobbeltværelser, en multital med plads til 280 gæster og to store konference-/udstillingslokaler med plads til i alt 350 gæster.

I borganlægget er der indrettet herregårdsrestaurant, cafe og et stort antal grupperum.

Arbejdet med at renovere Nørre Vosborgs forfaldne bygninger samt at opføre nye der kunne supplere anlægget har været omfattende. Figur 2 og 3 viser to af de bygninger der danner den centrale kerne af Nørre Vosborg.

Bygningerne er navngivet efter de slægter som opførte bygningerne. Gyldenstjernehuset havde et tetårn som var faldet af, og det måtte rekonstrueres alene ud fra gamle tegninger.

Af andre mere specielle opgaver kan nævnes en undersøgelse af flagermus som skulle sikre, at man ikke ødelagde flagermusenes levesteder under byggeriet.

Fremtidens herregård – hvad er dine aktiver?

Med sit relative lille areal på 216 ha har Nørre Vosborg egne skov- og

naturarealer ikke spillet den store rolle. Det har derimod beliggenheden ud til nogle af Danmarks største fredede arealer.

Placering af stier i landskabet og i parken giver folk mulighed for at besøge stedet. Derved sætter man på at tiltrække endnu flere besøgende til restaurant, udstillinger mv.

Sidder du som ejer af en herregård og overvejer at være med i konkurrencen? Så kunne dine skov-

arealer måske være en del af konceptet. På mange herregårde er det netop de store skove, der er et særkende og som er med til at gøre ejendommen til noget særligt - En styrke som kan være med til at tegne din fremtids herregård.

Kontakter

Projektleder Peter Tom-Petersen, Bygningskultur Danmark, T: 33 47 66 04

Britta Andersen, Herregårdsmuseet Gammel Estrup, T: 86 48 30 01
Helle Skårup, Fonden Nørre Vosborg, T: 96 10 92 62

Lars Holmegaard Andersen, OBH-gruppen, T: 70 21 72 54

Marie Louise Bretner, Dansk Skovforening, T: 33 24 42 66

Inspiration

Som inspiration til hvordan skovene kunne inddrages i herregårdens kultur- og forretningsliv kunne man kigge i hæftet "Produktudvikling i skovene – et idéhæfte" som Skov & Landskab har udgivet i foråret 2008.

Forst Flowmatic 500 Skovgødningsspreder

Professionelle bruger maskiner fra:

BÖVLUND S

Bovlundbjergvej 20, 6535 Branderup J

Tlf: 74 83 52 33, Fax: 74 83 53 95

www.bovlund.dk - bovlund@bovlund.dk

VALTRA

Power Partner

Valtra med skovudstyr - sikrer dig og din investering!

Mød os på Langesø den 16. august 2007

Skovens mange opgaver kræver materiel, man kan stole på.

Med vore skovtraktorer er du godt rustet til at klare opgaverne.

Valtra er Nordens mest solgte traktor.

Valtra skovtraktor

Valtra N-serie

DEN KOMPAKTE

Valtra N-serie
101-150 HK

Lantmännen
Maskin

LMB Danmark A/S

Midtager 2, 2605 Brøndby · Tlf. 4343 0100

www.lmb.dk

Asken har det værre

Jens Peter Skovsgaard,
Skov & Landskab, KU

Omfanget af toptørre i ask er mange steder øget, og der er flere døde træer end tidligere.

Ask på tør jord og ask på fugtig jord uden vandbevægelse er ramt særlig hårdt. Symptomerne er forstærket af det meget varme og tørre forår.

Skov & Landskab har igen i foråret 2008 foretaget registreringer af askens udspring og omfanget af toptørre. Undersøgelserne udføres blandt andet i to unge hugstforsøg med 15-20 årig ask.

Toptørre og udspring

Registreringerne er ikke analyseret endnu, men det umiddelbare indtryk er, at omfanget af toptørre er øget i forhold til sidste år. Desuden er der flere døde træer. Det ser samtidig ud til, at forværringen især har ramt ask på tør jord og ask på fugtige arealer uden vandbevægelse.

Ask sprang de fleste steder meget tidligt ud i år. Askens udspring styres normalt af temperaturen i løbet af foråret, men det er ikke klart, hvorfor udspringet i år kom så markant tidligere end sidste år, hvor foråret også var varmt.

April, maj og begyndelsen af juni var i år samtidig meget tørre med næsten ingen nedbør. Det betyder, at grundvandet må være sunket meget hurtigt, en proces, som selvfølgelig er blevet forstærket af træernes vandforbrug.

Asken er således kommet til at mangle vand på et meget tidligt

Foto 1. Fuldt beløvet ask.

Foto 2. Ask med begyndende toptørre.

tidspunkt. Det gælder især på arealer, hvor vandforsyningen i forvejen er sparsom, men også på fugtige arealer, hvor grundvandet tidligt er kommet uden for røddernes rækkevidde.

Forøgelsen af skaderne forekommer især i unge askebevoksninger. Ældre træer med dybere rødder og ask på arealer med velreguleret vandforsyning ser umiddelbart ikke ud til at være ramt hårdere end tidligere.

God og dårlig skovdyrkning

Toptørre i ask skyldes ikke alene den nyopdagede svamp *Chalara fraxinea*. Ask er generelt følsom over for udsving i vandforsyningen, og negative effekter markerer sig ofte ved toptørre.

Ask anvendes i stigende grad på arealer, hvor der er en større risiko for midlertidig eller vedvarende ubalance i vandforsyningen, end der er på traditionelle askelokalite-

ter. Det betyder ikke nødvendigvis, at ask er et dårligt træartsvalg, men det øger selvsagt produktionsrisikoen.

Den forværring af situationen, som vi har set i løbet af foråret 2008, er derfor også et spørgsmål

om lokalitetstilpasset skovdyrkning. Asken har det fortsat skidt, og der er god grund til både at holde øje med udviklingen og forsøge at afklare, hvad der kan gøres for at afhjælpe problemerne i de hårdest ramte bevoksninger.

Forsøgene

Det ene forsøg, nr. 1424, ligger i Sebberup Skov mellem Horsens og Vejle på tidligere landbrugsjord. Terrænet er fladt og jordbunden af stærkt vekslende fugtighed, spændende fra ekstremt tør til næsten permanent oversvømmelse.

Det andet forsøg, nr. 1425, ligger på gammel skovjord i Sæbygaard Skov i Vendsyssel. Den ene forsøgsblok ligger på lavt terræn nedenfor en bakke, hvor jordbunden generelt er velforsynet med vand fra en nærliggende å og en afvandingskanal. Den anden forsøgsblok ligger højt i terrænet, hvor jordbunden er temmelig tør.

Tak

Observationerne af toptørre ask er foretaget i forbindelse med den årlige overvågning af skovenes sundhed og i forsøgsbevoksninger, som indgår i forskellige projekter om dyrkning af ask. Skovdyrkningsprojekterne er støttet af Skov- og Naturstyrelsens ordning for praksisnære forsøg.

Forsøgene udføres i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen Trekantsområdet (nr. 1424) og Sæbygaard Skov, som ejes af Nordjyske Bank (nr. 1425).

Fotografier

Fotografierne stammer fra forsøg 1425 og er alle optaget af forfatterenden 27. maj 2008.

Foto 3. Toptør ask.

Foto 4. Død ask.

Skovbruget og klimaændringerne

Af J. Bo Larsen

“Skyd budbringeren hvis du ikke kan lide budskabet” synes at være Rolf de Neergaards parole i sit indlæg i SKOVEN nr. 5 2008 under overskriften “Fri os fra professor Bo Larsens profetier”.

Dette indlæg er affødt af min kronik i Berlingske d. 14. april. Jeg understreger behovet for at få diskuteret virkningerne af klimaændringerne for skovene og konsekvenserne for skovbruget, ikke mindst med privatskovbrugets aktører.

Min kronik i Berlingske var et forsøg på at give den almindelige dansker et indblik i hvilke konsekvenser de forventede klimaændringer vil kunne få for vore skove, og hvordan skovbruget allerede er begyndt at tilpasse sig.

Min afsluttende påstand var, at der er behov for en ekstra informationsindsats rettet mod de private skovejere for at fremme omlægningen til klimarobuste skove. Rolf de Neergaards tilbageskuende og polemiske indlæg, som forbløffende nok har fundet spalteplass i SKOVEN, bekræfter til fulde denne påstand.

1. Klimaændringerne og skovbrugets særlige problem

Truslen om markante klimaændringer skaber en generel usikkerhed mht. skovens fremtid.

I henhold til de aktuelle prognoser for klimaudviklingen i Danmark

vil vi indenfor de næste 50 til 100 år få et klima, der er 3 - 4 grader varmere (især bliver vintrene varmere), en højere vinternedbør men risiko for mere sommertørke, samt tendens til flere og kraftigere storme. Det svarer nogenlunde til det nuværende klima lidt syd for Paris, men med mere sommertørke og kraftigere storme.

Skovbruget har i forhold til de andre jordbrugserhverv en række særlige problemer i forbindelse med klimaændringer:

1. Skovens lange produktionstidsrum, der for nåletræarterne ligger mellem 50 til 80 år og for løvtræerne fra 80 og op til 150 år, betinger, at man ikke kan vente med tilpasningsaktiviteter, når klimaændringerne først viser sig.

De træer vi planter i dag, skal kunne vokse og være sunde om hundrede år, altså på det tidspunkt hvor klimaændringerne forventes at være slået markant igennem. Vi bør med andre ord i dag satse på træarter, der kan forventes stabile i klimascenariet år 2100.

2. I modsætning til landbruget har skovbruget meget begrænsede muligheder for gennem tekniske tiltag (klimabeskyttelse, kunstvanding, brug af bekæmpelsesmidler mv.) at kompensere for ekstreme klimatiske forhold og/eller særlige skadevoldere, som vil kunne optræde som følge af klimaændringer. Skovbruget lever i høj grad på naturens betingelser.

3. Skov er den naturlige vegetationsform næsten overalt i Danmark. Da skoven gennem de seneste årtusinder er blevet trængt stærkt tilbage og omkring år 1820 kun udgjorde 2 - 3 % af arealet, så er den biodiversitet, der er knyttet til skoven, stærkt presset.

Skoven har med andre ord en særlig betydning for sikring af den biologiske mangfoldighed - den

mangfoldighed, der generelt er truet af klimaændringerne.

2. Konsekvenser

Træarterne stiller specielle krav til voksestedets økologiske rammebetingelser. Dette gælder især klimatiske forhold såsom temperatur og nedbør, men også vind og her især storm kan have afgørende betydning for træers vækst og overlevelse.

Der er dog aldrig nogen middeltemperatur, der har slået noget træ ihjel. Det, som er interessant, er de ekstreme situationer: den ekstreme tørke eller temperatur, den specielle milde vinter, den ekstreme storm.

Temperaturstigning

Da de fleste af vore hjemmehørende træarter (bøg, eg, ask, ær, avnbøg, lind m.fl.) befinder sig tæt på deres nordlige udbredelsesgrænse, og denne grænse især skyldes for lave sommertemperaturer, vil disse være relativt robuste overfor temperaturstigninger mellem 2 til 4 grader.

Enkelte arter vil forventelig drage direkte fordel af mindre stigninger i middeltemperaturen (lind, eg, avnbøg). Skovfyrren, vort eneste hjemmehørende nåletræ, vil formodentlig også være robust.

Hvad angår de indførte træarter, så vil douglasgran, sitkagran, nobilis, lærk, grandis og thuja også kunne tilpasse sig mindre temperaturstigninger.

Hovedproblemet i forbindelse med øgede middeltemperaturer udgør rødgranen, som med 19 % af skovarealet er Danmarks mest almindelige træart. Denne art, der på de fleste lokaliteter i Danmark allerede dyrkes på grænsen af dens klimatiske krav, vil især være følsom overfor stigninger i vintermiddeltemperaturen.

Rødgranen har således vist udprægede degenerationsfænomener, “røde rødgraner”, efter de ekstremt

Lindet: Træartsforsøget efter stormen d. 3.12.1999

Der er stor forskel på træarternes følsomhed over for stormfald. Det fremgår tydeligt at skaderne efter 1999 stormen på træartsforsøget på Lindet distrikt. Løvtræer og lærk er mere stabile end nåletræ, og blandt nåletræerne synes douglas specielt robust.

milde vintre sidst i 80-erne (Saxe og Larsen 1992).

Nedbør

Med nedbør på under 400 mm i vækstperioden er vand generelt en minimumsfaktor for trævækst de fleste steder i Danmark, især i områder med sandede jorde med lav vandholdende evne. Selv et fald i sommernedbøren på bare 10 % og især sandsynligheden for længere perioder med tørke vil generelt svække alle træarter.

Det er dog især nåletræarterne, og her især arter med relativt overfladiske rodsystemer, der vil være mest følsomme (rødgran, sitkagran). Derimod forventes lærk, skovfyr, ædelgranarterne og douglas at være mere robuste.

Bøg, ær og ask vil også kunne få problemer, mens eg vil være relativt robust.

Stormfrekvens

Muligheden for en forøgelse af stormfrekvensen og stormstyrken må tages særligt alvorligt i relation til skovbrugets strategier for klimatilpasning. De sidste 40 år har budt på fem voldsomme storme med katastrofale følger for skovbruget (1967 (to gange), 1981, 1999, 2005).

Da de fleste storme optræder i vinterhalvåret, hvor løvtræerne (og lærken) har kastet deres blade, er det især nåletræerne, der er stormudsatte. Dette gælder specielt for fx rødgran, sitkagran og contortafyr. Derimod er cypres, thuja, nobilis, ædelgran, lærk, douglasgran og skovfyr mere robuste overfor storm.

Skadevoldere

Hvis træer svækkes fysiologisk pga. et ændret klima, vil de generelt være mindre modstandsdygtige overfor skadevoldere. Dette kan

forventes forstærket derved, at de fleste skadeorganismer (svampe, bakterier, insekter) grundet deres hurtige generationsskifte hurtigere er i stand til at tilpasse sig et klimaskifte end træerne.

Stigende temperaturer kan bidrage til at øge formeringshastigheden hos visse insekter (f.eks. barkbiller). De kan få flere generationer om året og hermed forstærke allerede eksisterende problemer for rødgran og sitkagran.

Ved stigende temperaturer kan desuden bestemte patogener og insekter, der hidtil af klimatiske årsager ikke har kunnet eksistere i Danmark, vinde indpas og herved stille skovbruget overfor hidtil ukendte problemer.

Omfanget af sådanne afledte effekter er meget vanskelige at vurdere. Generelt vil dog træarter, der svækkes fysiologisk af klima-

Tabel 1. Sammenfattende vurdering af træarternes følsomhed overfor de forventede klimaændringer.

Træart	Temperatur	Nedbør	Storm	Skadevoldere	Tilpasningsevne	Samlet vurdering
Bøg		-	-	-		-
Eg	+	-	-	-		-
Ask		-	-	-		-
Ær		-	-	-		-
Lind	+	-	-	-		-
Fuglekirsebær		-	-	-		-
Avnbøg	+	-	-	-		-
Spidsløn		-	-	-		-
Røn		-	-	-		-
Rødel	-	--	-	-	-	--
Birk		-	-	-		-
Rødgran	---	--	---	--	-	---
Sitkagran		---	---	--	+	---
Douglasgran		-	--	-	+	-
Ædelgran		--	--	-		--
Nobilis		-	--	-	+	-
Grandis		-	--	-	+	-
Thuja		-	-	-		-
Lærk		-	-	-		-
Skovfyr		-	-	-	-	-

Træarternes forventede reaktion på de forskellige effekter af klimaændringerne. (---) = stærkt negativ, (--) = negativ, (-) = svagt negativ, () = neutral, (+) = svagt positiv. I sidste kolonne er effekterne summeret op.

ændringerne være særligt udsatte for sådanne primære som sekundære skadevoldere – herunder specielt rødgran og sitkagran.

Generel tilpasningsevne

Træer har som længelevende organismer grundlæggende en relativ høj generel tilpasningsevne. Det enkelte træ skal kunne klare klimavariation og -ekstremer over hundreder af år.

Ser man dog på de enkelte arter, så er der nogle, som har en ret begrænset tilpasningsevne (fx rødgran, rødel og skovfyr), mens andre (især nordvestamerikanske arter som douglasgran, sitkagran, grandis og nobilis) er kendetegnet ved en stor genetisk variation og tilpasningsevne.

Tabel 1 viser, at alle vore skovtræer i større eller mindre grad forventes at blive negativt påvirkede af de forventede klimaændringer - men i forskellig grad. Arterne kan ud fra denne foreløbige kvalitative analyse således opdeles i følgende grupper:

1. Generelt robuste arter: Eg, ær, bøg, ask, lind, avnbøg, kirsebær, spidsløn, birk, røn, skovfyr, douglas, grandis, nobilis, thuja, lærk.
2. Følsomme arter: Rødel, ædelgran.

3. Meget følsomme arter: Sitkagran og rødgran.

De mest følsomme områder

Der er geografiske forskelle på, hvor skovene må forventes at være mest udsatte for klimaændringer.

De områder, hvor skovene vil være mest følsomme, er de vestlige dele af Jylland. Disse områder er karakteriseret ved sandede jorde med ringe vandholdende evne og dårlig næringsforsyning i kombination med hyppige vinde og salt fra havet. Andre følsomme områder er de grundvandspåvirkede stærkt lerholdige grundmorænejorde på Lolland, Falster samt Midt- og Sydsjælland.

Usikkerheder

Umiddelbart ser det ikke så slemt ud. Men eftersom rødgranen med 19 % af det bevoksede skovareal er vores mest udbredte træart, og sitkagranen med 6 % også er meget anvendt, samt at disse to arter udgør ryggraden i skovens vedproduktion af nåletræ, er situationen alvorlig.

Når Rolf de Neergaard stiller spørgsmålstegn ved min vurdering af, at de danske skove i udpræget grad er ensartede og ensaldrende, så kan følgende tal belyse dette for-

hold: I dag består de danske skove af 40 % ensaldrende nåletræbevoksninger, 34 % ensaldrende løvtræbevoksninger, mens 14 % er blandede bevoksninger.

De ovenfor nævnte vurderinger vedrørende vore træarters følsomhed overfor klimaændringer bygger hovedsageligt på teoretiske overvejelser og er forbundet med megen usikkerhed. Desuden er det også meget usikkert, hvornår og hvordan klimaændringerne vil slå igennem. Dette gælder især nedbør og dermed tørke, temperaturer samt stormfrekvens og -styrke.

3. Hvordan reagerer skovbruget så på denne udfordring?

Da alle træarter gennem deres genetiske variation har en vis mulighed for at tilpasse sig ændringer, så vil der løbende ske en vis tilpasning i forbindelse med klima udviklingen. Pga. træarternes lange livsspænd (80 til over 400 år) sker en sådan tilpasning dog meget langsomt, og de forskellige arter udviser store forskelle i deres evne til generel tilpasning.

Ud fra disse overvejelser må det primære mål være at etablere og bevare skovøkosystemer med en

generelt høj robusthed, dvs. høj tilpasningsevne (Larsen 1995). Der er en række skovdyrkningsmæssige muligheder for at opnå dette.

1. *Anvendelse af træarter med høj tilpasningsevne:* Som det fremgår af tabellen, har vore træarter forskellige økologiske krav og besidder ulige evner til at tilpasse sig forandringer i de forhold, som i Danmark forventes påvirket af de globale klimaændringer.

Selvom alle træarterne forventes negativt påvirket af klimaændringerne, så vil løvtræerne generelt have færre problemer end nåletræerne. Blandt nåletræerne vil det især være rødgran og sitkagran, der forventes at være mest følsomme.

2. *Anvendelse af blandingsbevoksninger frem for monokulturer:* En blandingsbevoksning bestående af to eller flere træarter med forskelle i økologiske krav og evne til at tilpasse sig de forventede ændringer i temperatur, nedbør, stormfrekvens og skadevoldere vil give mulighed for løbende korrektion af driftsmålet i overensstemmelse med klimaudviklingen. Dyrkning af træarter i blanding kan være en effektiv måde at forøge en skovbevoksningens tilpasningsevne.

3. *Hugst og bevoksningspleje:* Går vi ud fra, at vore skove fremover vil blive udsat for en tiltagende stress af klimatisk art, må det i den fremtidige skovpleje være vigtigt at minimere andre stressfaktorer.

Dette kan bl.a. indebære nødvendigheden af en aktiv hugst gennem hyppige, men svage indgreb. Her ved mindskes konkurrencen mellem træerne, og det enkelte træs vitalitet styrkes gennem en bedre udvikling af kronen.

Det vil ligeledes være vigtigt, at der gennemføres en bevoksningspleje, som sikrer en stor bevoksningsvariation ikke blot mht. til antal af arter, men også mht. aldersforskelle.

En bevoksning med træer af samme alder og dermed samme størrelse vil være mere udsat for en række skader, da bestemte skadevoldere ofte er knyttet til bestemte udviklingsstadier hos træerne: F.eks. vælter kun træer med en vis højde i storm, små træer angribes ikke af barkbiller, og foryngelse er mere udsat for tørke end ældre træer med dybere rodsystemer.

I vore skove, som i forvejen står spredte i landskabet med mange ydre rande, vil en begrænsning eller helt undgåelse af renafdrifter

Stigende temperaturer kan bidrage til at øge formeringshastigheden hos visse insekter. Barkbiller kan derfor let få to generationer om året, og det vil forstærke problemerne for granen. (Foto af rødgran dræbt af typografer, marts 2007).

yderligere medvirke til at sikre skovklimaet og dermed mindske klimaekstremer og udtørring.

Naturnær skovdrift

De skovdyrkningstiltag, der bedst sikrer skoven mod mulige og uforudsete klimaændringer, svarer i stor udstrækning til principperne for den såkaldte "naturnære skovdrift".

Denne dyrkningsform sigter bl.a. mod:

- 1) opretholdelse af et permanent skovklima ved at undlade renafdrifter,
- 2) stabilitetssikring og risikospredning gennem etablering af uens-

- aldrende blandingsbevoksninger af lokalitetstilpassede træarter,
- 3) aktiv bevoksningspleje via hyppige og svage hugster, samt
- 4) sikring af naturlige ligevægte blandt skovens organismer, herunder skadevoldere, med det mål at fremme biodiversiteten og undgå anvendelse af pesticider.

I erkendelse af dette har det nationale skovprogram fra 2002 fastlagt de naturnære driftsprincipper som overordnet målsætning for skovdriften i Danmark. Tilsvarende er Skov- og Naturstyrelsen fra 2005 gået over til naturnær drift på alle statens skovarealer.

I 2005 udkom en lærebog i naturnær skovdrift, der beskriver de langsigtede mål med skovdrifter (skovudviklingstyper) samt metoder til konvertering fra klassisk dyrkning til naturnær drift (Larsen 2005).

Rolf de Neergaard kommer i sit indlæg med en række fejlagtige påstande omkring mine anbefalinger til fremtidens træartsvalg og skovdrift.

Jeg er *ikke* ensidig fortaler for hjemmehørende træarter. Netop truslen om klimaændringer må gøre endeligt op med ønsket om kun at sætse på hjemmehørende træarter. Det drejer sig ikke om at være hjemmehørende, men at være klimatilpasset.

Flere af vore hjemmehørende arter kan vise sig ikke at være økologisk tilpassede om 100 år, og en række "nye" arter vil naturligt kunne finde plads. Derfor er det yderst nødvendigt at bruge de erfaringer vi har med indførte arters muligheder i et fremtidigt klima.

Disse erfaringer begrundes således ikke kun en nedtoning af rødgran og sitkagran men også en forstærket satsning på klimarobuste arter som douglasgran, grandis, thuja, lærk m.fl. I 6 ud af 15 naturnære skovudviklingstyper (se Larsen 2005, kap. 8) udgør sådanne klimarobuste nåletræarter således det dominerende element. Og i 5 ud af ialt 9 løvtrædominerede skovudviklingstyper optræder de som væsentlig indblanding.

4. Privatskovbruget og fremtidens skovdrift

Som det fremgår af det ovenstående, er der et klart behov for, at den enkelte skovejer gør sig tanker om, hvordan han vil reagere på klimaudfordringen. Med truslen om et ændret klima kan vi ikke længere blot bygge på traditionerne herunder fortidens erfaringer. Det vil svare til at køre bil ved at se i bakspejlet – det går fint så længe vejen er ret, men hvad om den svinger?

Når staten og mange kommuner har valgt at omlægge deres skove til naturnær drift, så skyldes det en kombination af behovet for klimatilpasning, ønsket om bedre at sikre naturen (biodiversiteten) samt at skabe oplevelsesrige skove for skovgæsten. Det er et stort skridt, som selvfølgelig er forbundet med en række usikkerheder.

Om den private skovejer vil tage et tilsvarende stort skridt må helt afhænge af den aktuelle skov og ejerens målsætning med driften – herunder risikoprofil.

Mit kendskab til Rolf de Neergaards ejendom Gunderslevholm med en stor andel af løvtræ og hermed høj grad af naturnærhed er begrænset. Jeg mener dog, at en fornuftig klimatilpassningsstrategi kan realiseres ved generelt at nedbringe andelen af rødgran, hvis denne udgør mere end 20 %, samt ved fremover at undlade at anlægge rene rødgran- og sitkabevoksninger.

Ønsker Rolf fortsat at have en stor nåletræandel, så bør der på de lettere jorde sætse på arter som douglas og lærk (enten som renbestand eller som indblanding i bøg) og fx thuja på de sværere jorde.

Egen og bøgen kan han godt fortsætte med at dyrke i renbestand, men hvis han ønsker ekstra klimasikring, kan en indblanding af fx ær, ask, douglas og/eller lærk i bøgen og ask og/eller avnbøg i egen komme på tale.

Afslutningsvis forstår jeg ikke Rolf de Neergaards store skepsis mht den naturnære drift, idet jeg opfatter ham som en praktiker med stor økologisk forståelse og indsigt i skovdyrkningen, herunder udpræget interesse for naturnær drift – jævnfør hans udmærkede arbejder med naturforyngelse af eg (Neergaard 2003 og 2007).

Hans betragtninger omkring afskaffelse af merhugstfradraget og om rimeligheden i at fordoble skovarealet kan jeg kun være enige i, så heller ikke her ser jeg nogen konflikt mellem os.

Så mon ikke Rolf de Neergaard har brugt min kronik i Berlingske som påskud til at få afløb for en over lang tid ophobet galde, som mere har at gøre med de ændrede skovpolitiske rammebetingelser end med skovens dyrkning?

Litteratur

Larsen, JB, (1995): Ecological stability of forests and sustainable silviculture. *Forest Ecology and Management*, 73, 85-96.

Larsen, JB, (red.) 2005): *Naturnær skovdrift*. Dansk Skovbrugs Tidsskrift, 90, 1-400.

Neergaard, R. de (2003): Gensyn med egeselvfor yngelsen på Gunderslevholm, Skoven, 214-216.

Neergaard, R. de (2006): Egeselvfor yngelsen som genopstod fra de døde. Skoven, 270-271.

Saxe, H., Larsen, JB, (1992): "Røde rødgraner" - Økofysiologiske aspekter. *Dansk Skovbrugs Tidsskrift*, 77, 187-209.

Nu kommer svenske Skogsvårdsbolaget til Danmark

Vi klare alle typer opgaver inde for skovbrug store som små – det er kun dig der sætter begrænsningerne.

- Jordbearbejdning
- Græs- og kratrydning
- Klipping af pyntegrønt
- Plantning
- Udrensning
- Skovning af juletræer
- Plantbehandling
- Manuel skovning
- Maskinel skovning
- Hegning
- Udkørsel

For tilbud og nærmere information kontakt

Business Manager René Koppelhus +46 70 622 74 61

Skogsvårdsbolaget har siden 2005 plantet 25.000.000 stk planter, opsat 50.000 meter skovhegn, skovet 30.000 m³ løvtræ og lavet 3.000 ha udrensning/kratrydning

Skogsvårdsbolaget

Skogsvårdsbolaget TS AB . Nyropsvägen 3 . SE-260 70 Ljungbyhed . Sverige

Tlf: +46 435 44 10 00 . Fax: +46 435 44 10 33 . svb@skogsvardsbolaget.se . www.skogsvardsbolaget.se

Fire fuglearter på global rødliste

Der er nu fire af Danmarks ynglefugle som på globalt plan betegnes "næsten truede". Rød glente, stor kobbersnepe og engsnarre har længe været på listen, og nu er storspoven kommet til.

Listen udarbejdes af IUCN – den internationale naturbeskyttelsesorganisation. Den seneste udgave blev udsendt i maj og viser at 1 ud af hver 8 af verdens ca. 10.000 fuglearter er truet i større eller mindre grad.

Storspoven er Europas største vadefugl og er stadig talrig. Men den er gået kraftigt tilbage de senere år og kan hurtigt komme i farezonen.

I Danmark er den i de senere år optrådt i stigende tal uden for yngletiden. Det skyldes imidlertid lokale danske forhold som jagtfredning og milde vintre.

Knud Flensted, DOF, peger på at rødlisten er et vigtigt redskab for myndighederne. Han mener at der bør arbejdes for en omlægning i retning af mere miljøvenlig landbrugsdrift med flere græsarealer til gavn

Stor kobbersnepe er en af de fire danske ynglefugle som er under pres på globalt plan. Foto: Jan Skriver.

for eksempelvis storspoven. Han tilføjer at storspoven bør også jagtfredes i Frankrig og Italien der er

de sidste lande i EU hvor der fortsat drives jagt på storspoven.

Kilde: www.dof.dk 22.5.08

Flexspray

Afskærmet sprøjte med variabel bredde.

- Flexspray er fleksibel fra 90-120 cm.
- Flexsprayens frihøjde gør at den kan bruges både i mark- og skovkulturer.
- Præstation er på 1-2 ha./dag
- Flexspray er nem at bruge og nem at transportere
- Flexspray er ideel til læhegn, vildtplantninger, juletræer etc.

Prisen er 12.375 kr. + moms.

For mere information se www.flexspray.dk eller kontakt skovfoged ved skovdyrkerne Fyn Klaus Kristensen på 40 41 35 47

Agromek udsolgt

Agromek vil sætte rekord i størrelse, når udstillingen for første gang bliver holdt i november – nemlig 25. - 29. november 2008.

Sidst i maj havde man solgt de knap 49.000 m² standardareal, der er til rådighed i hallerne i MCH Messecenter Herning, inkl. en midlertidig hal på 8.000 m². Der er tilmeldt 540 udstillere. Den midlertidige hal placeres over et fast betongulv, som senere skal bruges i den planlagte multihal i Herning.

Agromek i november bliver større end hidtil, fordi udstillingen af maskiner og redskaber til markbrug bliver meget stor. Efter det nye koncept for Agromek er maskiner til markbrug nu med hvert andet år.

Agromek rummer også maskiner til park, vej og anlæg, som udstiller i en særlig hal. Disse maskiner er med hvert andet år.

Læs mere om Agromek på www.agromek.dk

Dalgasgroup

Dalgasgroup A/S har pr. 1. juni ansat *Lisbeth Erlands* som direktør med ansvar for at udvikle et nyt forretningsområde inden for skove og energi.

Lisbeth Erlands er 42 år og kommer fra en stilling som Senior Investment Manager i Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene og Investeringsfonden for Østlandene (IFU/IØ). Hun har bl.a. været chef for IØ's regional kontor i Warszawa. Hendes baggrund er en uddannelse som cand. merc fra Handelshøjskolen i København.

Dalgasgroup forvalter Hedeselskabets skovejendomme og andre kapitalanbringelser, og Lisbeth Erlands får nu ansvar for selskabets skovinvesteringer mm.

Hun skal desuden varetage Dalgasgroups investeringer i nye aktiviteter inden for skove og energiområdet i Danmark og udlandet. Det gælder blandt andet Hedeselskabet Sp. z o.o. i Polen der dels driver tre energianlæg baseret på gas fra lossepladser, dels arbejder med mekanisering af polsk skovbrug. Endelig får hun ansvar for etableringen af et nyt russisk selskab, der skal forsyne det russiske marked med træ fra russiske skove.

Kilde: *Pressemeddelelse fra Hedeselskabet 4.6.08*

Planter til: Pyntegrønt & juletræer, skov, læ & vildt. Barrods- & dækrodsplanter

Peter Schjøtt's Planteskole

7361 Ejstrupholm

Tlf. 75 77 25 52 - Fax. 75 77 31 34

E-mail: p.s@planteskole.dk

Se fremtidens fordele på www.planteskole.dk

Ettrup Plantage

Ettrup Plantage er en skovejendom på i alt 71,8 ha. Ejendommen er beliggende ca. 5 km syd for Aalestrup i Vesthimmerlands Kommune.

Ejendommen er yderst velarronderet og er beliggende i fredelige og naturskønne omgivelser.

Ca. 55 % af ejendommen er pt. bevokset, fortrinsvis med yngre kulturer idet skoven under stormen i 2005 blev ramt af omfattende fladefald. Således er 25 ha af skoven midlertidig ukultiveret, hvoraf 7 ha er bortforpagtet til juletræsproduktion. Langs ejendommens østlige skel løber Simested Å, der er kendt for sin opgang af havørreder. Mellem åen og skoven findes åbne arealer med eng og mose, samt en større sø. Ved søen findes der en velindrettet jagtthytte med 8 sovepladser.

Ejendommen byder på mange herlighedsværdier, herunder en god og alsidig jagt samt adgang til et af Danmarks mest interessante fiskesteder.

Kontantpris kr. 7.900.000

CBRE-HedeDanmark formidler salg af skov- og lysteje-domme samt godser og større landbrug. Det har vi gjort i mange år. Derfor har vi opbygget en stor viden om drift, natur- og vildtpleje samt værdisætning af herlighederne.

Hvis du overvejer at købe eller sælge, kan det godt betale sig at ringe til os først. Vi deler gerne ud af vores erfaringer.

www.cbre-hededanmark.dk

CBRE
CB RICHARD ELLIS
HEDEDANMARK

Trondhjems Plads 3
2100 København Ø
Telefon 70 22 96 01
Telefax 35 43 96 06

København telefon 70 22 96 01
Århus telefon 70 22 96 02
Kolding telefon 76 33 34 84
Viborg telefon 87 28 10 02

CBRE-HedeDanmark ejes i fællesskab af:
CB Richard Ellis Cederholm A/S og HedeDanmark a/s.

Tjener du mere end naboen?

Af Ulrik Knaack Nielsen og
Kristian Løkke Kristensen,
Dansk Skovforening

Med skovforeningens regnskabsoversigter kan alle skovejere sammenligne økonomi med hinanden.

Hvert år udarbejder Dansk Skovforening en regnskabsoversigt for de private skove. Regnskabsoversigten udarbejdes på baggrund af indberetninger fra skovene.

Alle deltagere modtager et eksemplar af regnskabsoversigten med det samlede resultat. Desuden får man en specialudgave med regnskabstal fra hver enkelt deltagende skov, dog er alle skove anonymiseret.

Hver ejendom er tildelt et brugernummer og kan med dette finde egne regnskabstal i specialudgaven. Derved kan man også sammenligne sig med distrikter af samme størrelse og med samme geografiske beliggenhed.

Hvis flere ejendomme udveksler brugernumre kan de sammenligne sig direkte med hinanden. Skovforeningen kan hjælpe med kontakten mellem ejendomme der ønsker at udveksle brugernumre.

Skovens regnskabstal præsenteres i kroner pr. hektar (kr/ha). Derfor er det let at vurdere og sammenligne skovens økonomiske resultat med andre ejendomme – både for skovejere og skovadministration.

Elektronisk indberetning

Siden 2005 har det været muligt at indberette via internettet, og det har lettet arbejdsbyrden for skovens personale.

Med skovens årsregnskab, hugststatistik og en arealopgørelse ved hånden kan indberetningen klares

Jylland ekskl. hede 250-500ha

Distrikt		22001 31-12-2006	22003 31-12-2006	3
Afslutningsdato				
Ejendomsværdi	kr/ha	69.766	42.869	
Værdi maskiner/inventar	kr/ha	607	1.255	
Kapitalgrundlag	kr/ha	70.373	44.124	
Bevokset areal i % af total				
		5,9		
	kr/ha	1,4	0,3	
Afsætning af råtræ	kr/ha	170	360	
Afsætning af træ på rod	kr/ha	1.382	0	
Afsætning af forarbejdet træ	kr/ha	0	0	
Skovning og transport	kr/ha	-641	-194	
Sankning/selvskovning	kr/ha	225	27	
DB I, træproduktion	kr/ha	1.136	193	
Nykultur	kr/ha	0	0	
Kultur- og bev. pleje	kr/ha	-585	0	
DB II, træproduktion	kr/ha	551	193	
Overskud v. støtte		-1.005		
Tilskud til skovdriften	kr/ha	123	0	
Overskud ialt	kr/ha	-882	1.560	
Dækningsgrad v. skovdrift	%	62,6	35,3	
Overskudsgrad v. skovdrift	%	-44,8	-11,8	

Et uddrag af specialudgaven som giver indtryk af hvilke oplysninger man kan se om sin egen ejendom og andre ejendomme i samme område.

på 30 minutter. Det går endnu hurtigere hvis skoven har deltaget tidligere.

Brug for flere deltagere

Regnskabsoversigten giver et billede af erhvervets rammevilkår og er derfor et meget vigtigt værktøj i Skovforeningens politiske arbejde.

For at sikre regnskabsoversigtens udsagnskraft er det målet at skove af alle størrelser og fra alle dele af landet er repræsenteret. Samtidig har Skovforeningen en målsætning om at regnskabsoversigten minimum dækker 50.000 ha, svarende til cirka 15 % af det private skovareal.

Denne grænse nåede vi lige præcis ikke i regnskabsoversigten for 2006, og derfor har vi brug for flere deltagere. Skove af alle størrelser og administrationsformer har interesse.

Hvordan kan man deltage?

Hvis man ønsker at deltage i regnskabsoversigten kan det ske ved henvendelse til Kristian Løkke Kristensen, klk@skovforeningen.dk eller Ulrik Knaack Nielsen, un@skovforeningen.dk tlf: 33 78 52 13.

Vi sender brugernavn og kodeord, og så kan indberetningen begynde. Indberetning skal finde sted senest d. 4. juli 2008. På forhånd tak.

Svanninge Bjerge

– en landskabsarkitekt kommer i skoven
eller Æstetikeren, naturelskeren og skovdyrkeren

Af Katrine Binzer,
Landskabsarkitekt mdl.

Svanninge Bjerge skal rumme bevoksninger med klassisk skovdrift, med naturnær drift, åbne overdrev og græsningsskove.

Området skal vise landskabets og skovens historie fra istiden til i dag.

Landskabsarkitekter har lavet en helhedsplan. Og deres syn på skoven er måske lidt anderledes end skovbrugerens.

De eksisterende naturområder skal fortsat udvikles. Her Brillesøen med kæruld.

Svanninge Bjerge blev overtaget af Bikubenfonden i 2005-06 og blev præsenteret i Skoven 5/07. Red.

Svanninge Bjerge er et ca. 500 ha stort skovområde på Sydfyn ejet af Bikubenfonden. Det er et naturskønt område, der ligger i et landskab karakteriseret af dramatiske terrænformer, varierede landskabsrum og med unikke udsigtsmuligheder til det omgivende fynske kulturlandskab og Det Sydfynske Øhav.

Området har en geologisk historie, der tydeligt kan dokumentere, ikke alene hvordan den danske natur har udviklet sig siden istiden, men også hvordan Danmarks kulturhistorie har udviklet sig, siden mennesket betrødte landets jorder. Hertil kommer områdets store biologiske værdier, dets artsrigdom og variation.

Det er Bikubenfondens vision at udvikle Svanninge Bjerge til et "nationalt natur- og landskabshi-

storisk monument". Målsætningen for området er derfor at fremme de landskabelige værdier, det biologiske og kulturhistoriske indhold samt formidle forskellige natur- og landskabshistoriske fortællinger.

I løbet af 2007 udarbejdede Thing & Wainø Landskabsarkitekter i nært samarbejde med Naturama en helhedsplan for området. Denne artikel er affødt af nogle af de tanker og overvejelser som opstod gennem dette arbejde.

Dyrkningens æstetik

Smag og behag er forskellig, og der er mange meninger om hvad skønhed er, men man kan i store træk blive enig om, hvad der er smukt eller grimt. Vores skønhedsideal for skoven er skabt gennem guldalderens landskabsmalerier med høje søjlehaller af bøg. Alligevel er opfattelsen af en spændende skovtur

forskellig, alt efter hvilke briller man tager på.

Når man tager de arkitektoniske briller på, kan man f.eks. se det interessante eller spændende i de smalle, nærmest søjleformede træer i pyntegrøntbeplantninger, som vokser i rad og række. Med naturbriller ser en sådan bevoksning biologisk fattig, deform og unaturlig ud. Med skovdyrkerens optimeringsbriller er bevoksningen smuk, som en af de mere rentable i skoven.

På samme måde kan en enlig udgået stamme på en renafdrift – med dens gode forhold for insekt- og fugleliv – opfattes som rig, skøn og spændende, set med naturbriller.

Med æstetiske og arkitektoniske briller sætter det enlige træ stedet i perspektiv med stammen i forgrunden og den bagvedliggende skov som bagtæppe. Men med guldalderarven på nethinden, ville det have

Billedcollage med udsigten fra Lerbjerg – det højeste punkt i Svanninge Bjerge.

været langt smukkere med en stor bredkronet eg.

For en klassisk skovdyrker vil en enkelt tilbageværende stamme virke som noget rod og en besværlig forhindring for store effektive maskiner.

De fleste har alle tre sæt briller på samtidig (og mange flere), men i arbejdet med en helhedsplan for Svanninge Bjerge mødtes fagfolk med henholdsvis æstetikerens, naturelskerens og skovdyrkerens udgangspunkt. Det var så Thing & Wainøs rolle at samle og tilgo-

dese de forskellige syn på skoven i helhedsplanen og sørge for at de forskellige historier og synspunkter med tiden kan blive formidlet til de besøgende.

Dyrkning og formgivning af Svanninge Bjerge

Det typiske skovbillede i Svanninge Bjerge vil efterhånden ændre sig fra parceller med renafdrift og ensaldrende beplantninger til en mere varieret skov. Det skyldes, at man efter Bikubens fondens erhvervelse af arealerne driver skoven efter prin-

cipperne for naturnær skovdrift. Det er principper, som kan glæde både æstetikerens, naturelskerens og skovdyrkerens.

Derudover er Svanninge Bjerge formet efter en overordnet arkitektonisk idé, der lader det markante sogne- stendige, der løber som en ryggrad gennem skoven, dele Svanninge Bjerge i to forskellige skovområder.

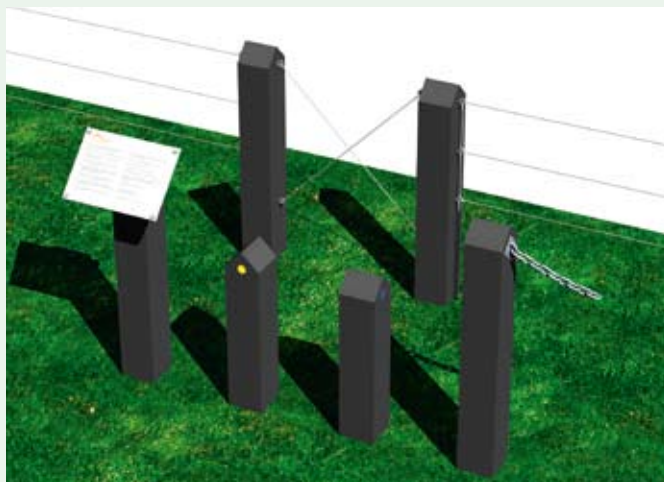
Mod vest står skoven som en ramme omkring et stort åbent område med græsset overdrev og græsningsskov. Mod øst er skoven

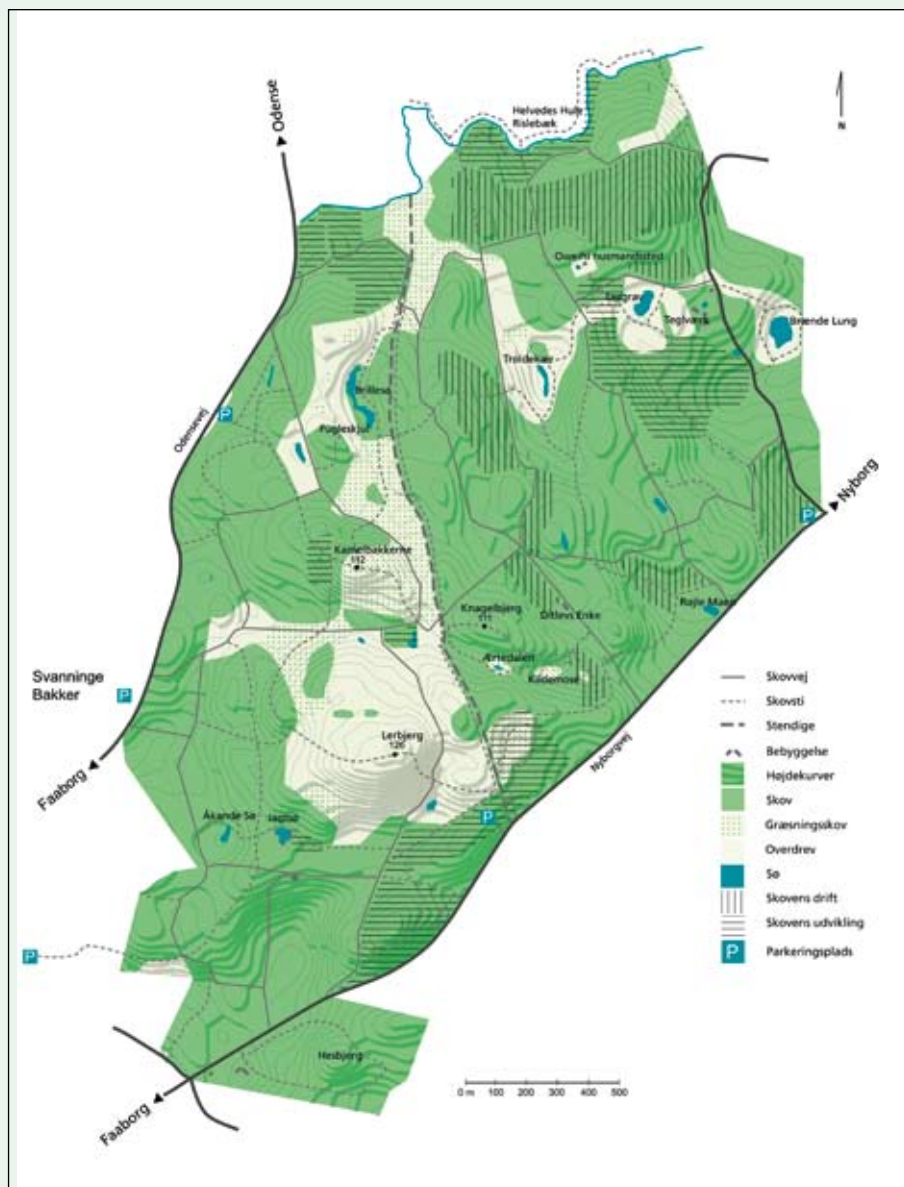
Den tilbagestående udgåede træstamme er en god udsigtpost for de store rovfugle.

Pyntegrøntbevokninger på rad og række danner et usædvanligt skovbillede.

Rutemarkører, skilte, stenter og kædestolper er del af en samlet designmanuel, som sikrer at områdets inventar fremstår som en helhed.

Svanninge Bjerge fremstår som sluttet skov med et gammelt stendige som en rygrad gennem området. Vest for diget oplever man et stort sammenhængende landskabsrum, øst for diget oplever man skov med flere mindre landskabsrum.

En del af opgaven var at designe et logo for Svanninge Bjerge. Logoet afspejler i et enkelt greb Svanninge Bjerge og øhavet omkring.

Den primære oplevelse af Svanninge Bjerge er en vekselvirkning af åbne og lukkede landskabsrum – en oplevelse af storhed og intimitet med skov, græsningskov, åbne overdrev og lysninger omkring skovsøer. Området plejes som naturnær skovdrift, men på udvalgte steder er der eksempler på tidligere driftsformer samt skovens historiske udvikling.

tæt, afbrudt af flere større og mindre lysninger omkring moser og skovsøer.

De overordnede træk i planen er blevet fastlagt i en visionsplan udarbejdet på KVL af Per Stalschmidt, Jørgen Primdal og Jørgen Bo Larsen i 2007. Men tidligere tiders dyrkningsmetoder i området har haft stor betydning for planens udformning.

Svanninge Bjerge har historisk haft to forskellige ejere, henholdsvis øst og vest for det markante sognedige. Derfor har skovstrukturen været ret forskellig.

Skoven vest for stendiget (Stensgård Skov) havde i 1999 store, sam-

menhængende arealer med nåleskov, som blev blæst omkuld i orkanen, der således skabte et markant åbent område. Knagelbjerg Skov øst for stendiget blev mindre hårdt ramt, da den lå i læ af Stensgård Skov, og i øvrigt var begunstiget af en større løvtræandel – mange steder i form af indre, lægivende skovbryn.

Men katastrofen er nu vendt til et aktiv i den nuværende helhedsplan for området. Den videre landskabelige bearbejdning og formgivning af skovens bryn ud mod overdrevet og de mindre forløb af lysninger øst for stendiget, har fulgt et princip om

at synliggøre og føje det kuperede terræn.

Hvor de arkitektoniske principper ikke helt fik lov at gælde, fandtes særlige omstændigheder i naturen, som ikke kunne røres, som f.eks. at hasselmusen havde sine reder i området. Alt i alt er udformningen af skovens rum blevet påvirket af alle tre synsvinkler – og det er planen bestemt ikke blevet dårligere af.

Iscenesat natur

Som led i målet om at formidle natur- og landskabshistoriske fortællinger i Svanninge Bjerge bevares og dyrkes mindre afsnit af skoven efter principper for det klassiske skovbrug: ensaldrende monokulturer af både løv- og nåletræer samt pyn-tegrønt. Ligeledes genoptages den historiske drift af stævningskov i mindre områder.

Deltagerne

Bikubenfonden udspringer oprindeligt fra Sparekassen Bikuben. Bikubenfonden støtter projekter inden for kulturelle formål, sociale formål, forskning & uddannelse, samt natur & miljø.

Indsatsen for den danske natur er en følge af en stigende interesse hos befolkningen for bevarelse af naturværdier i takt med, at naturværdierne generelt forringes.

I forbindelse med den nye landbrugslov i 2004, hvorefter fonde fik mulighed for at erhverve landbrugsjord, vedtog Bikubenfonden, at natur skulle være et kommende indsatsområde. Fondens formål med dette er at sikre et stykke af Danmark for nuværende kommende generationer, også på meget lang sigt.

Bikubenfonden vil gøre en forskel ved at foretage genopretning og egentlig naturudvikling. Dette gøres med udgangspunktet "naturen for naturens egen skyld". Samtidig vil man give indblik i, hvorledes naturen har formet sig tidligere, hvordan den er nu og hvordan den kan tænkes at udvikle sig over de næste 100 år. Herudover lægges der også vægt på naturområdernes kultur og historie samt geologi, flora og fauna.

Læs mere på www.bikubenfonden.dk

Svaninge Bjerge ligger lige nord for Fåborg og afgrænses af hovedvejene Fåborg-Nyborg og Fåborg-Odense. Læs meget mere om området på hjemmesiden: www.svaninge-bjerge.dk

Thing & Wainø Landskabsarkitekter er en tegnestue der arbejder med landskabsplanlægning og projektering, både i det åbne land og i byområder. Se www.thing-wainoe.dk

Naturama er et naturhistorisk museum i Svendborg som blev indviet i 2005. Naturama formidler naturhistorie med mange midler – bl.a. lyd, lys, billeder, film og genstande – navnet er sammensat af natur og drama. Se www.naturama.dk

Andre områder viser skov, som den så ud på forskellige tidspunkter i den historiske udvikling siden istiden. Informationstavler i skoven skal fortælle publikum om disse forskellige områder og om andre udvalgte områder med landskabelige, kulturelle og naturmæssige værdier.

Stiruter med forskellige temaer fører forbi de valgte områder. Derfor kan den besøgende f.eks. følge en rute der fører forbi de mest interessante kulturhistoriske spor i skoven eller en rute der viser skovens terræn og kommer op på de højeste toppe.

Rutemarkeringsstolper og skiltestandere er designet til stedet,

ligesom området har fået sit eget logo. Det giver Svaninge Bjerge en sammenhæng som kan genfindes på skovens egen hjemmeside (www.svaninge-bjerge.dk). Alt sammen noget der skal formidle de mange historier og oplysninger om skoven til publikum og bidrage til den rekreative værdi af skoven.

Landskabsarkitektens syn på skoven blev her aktuel i arbejdet med at iscenesætte landskabet, udarbejde et publikumsvenligt kortmateriale og udarbejde en plejeplan, med specifikationer for plejen af de udvalgte områder.

Skovbrug

Lignende ejendomme søges

SOLGT

Skat Skov – 56,5 ha

SOLGT

Skat Skov – 49 ha

SOLGT

Øster Dørken Skov – 49,5 ha

SOLGT

Ræv hede – 223 ha

SOLGT

Voulund hede – 53,1 ha

SOLGT

Kanneshøj – 31,4 ha

Vi oplever stadig en god og usvækket interesse for skovejendomme. Derfor søger vi – specifikt til seriøse og kapitalstærke købere – ejendomme i størrelsen 50-100 ha med eller uden bygninger.

Bøndergaard & Bruun

Århus: 86 24 40 00 · Vejle: 75 82 62 03 · www.landbrugsmæglerne.dk

Spindler

Landbrugsmæglerne

Junckers ikke til salg

Junckers Industrier i Køge blev overtaget af kapitalfonden Axcel i 2004, og det var dengang tanken at virksomheden skulle sælges videre i 2008. Men økonomien har gjort at de planer er udskudt "på ubestemt tid".

I første halvår 2007 så det fornuftigt ud. Men så begyndte nybyggeriet at bremse op, og ordreindgangen faldt fra juli 2007 og frem. Omsætningen i 2007 endte med at blive 5% lavere end året før (728 mio. kr), og driften viste et underskud på 5 mio. kr.

Målet var i sin tid at der i 2008 skulle være en omsætning på 850 mio. kr og en overskudsgrad på 10%. Dette mål bliver svært at nå de næste to-tre år.

Det negative marked er fortsat i 2008. Der forventes i år et yderligere fald i omsætningen, men et positivt driftsresultat.

Siden 2004 er antallet af medarbejdere nedbragt fra 789 til nu 475 – alene siden nytår er 70 afskediget. Gælden er også nedbragt med knap 100 mio. kr over to år til 164 mio. kr.

Kilde: Børsen 2.6.08

Koalaen truet af stigende CO₂

Bladene på eukalyptus træet bliver gradvist mere næringsfattige efterhånden som atmosfærens indhold af CO₂ stiger. Det giver problemer for koalaen som udelukkende får sin føde fra eukalyptus blade.

Australske forskere har fundet ud af, at et øget indhold af kuldioxid i atmosfæren reducerer indholdet af næringsstoffer i bladene. Samtidig øges indholdet af tanniner, som er et naturligt forekommende giftstof i bladene. Samlet set forringes bladenes værdi som føde.

Koalaen er et pungdyr (et primitivt pattedyr) der lever i Australien. Koalaen er i øvrigt det eneste pattedyr som er i stand til at udnytte blade fra eukalyptus. Den drikker ikke engang vand, men udnytter bladenes indhold af vand.

Også flere andre dyr er afhængige af eukalyptus som primær fødekilde.

Kilde: www.dmi.dk 5.4.08,
www.wikipedia.dk

HJORTHEDE
PLANTESKOLE A/S

PLANTER TIL:

- SKOV
- LÆHEGN
- LANDSKAB
- JULETRÆER
- PYNTEGRØNT
- SKOVREJSNING

- Sender til hele DK!

Tlf. 86 68 64 88

Fax 86 68 64 40

www.hjorthede.dk

AHWI GRENKNUSERE og RODFRÆSERE

Effektive – også i juletræskulturer

Grenknuser type FM500-2000

- Knusning af skrottræer i spor
- Knusning af enkelte rækker
- Knusning af stubbe i kørespor
- Knusning af hele stykker

Begge maskiner fås i forskellige arbejdsbredder og størrelser, og til traktorer med en ydelse fra ca. 100 HK op til 400 HK.

Rodfræser type RFL700-2000

- Effektiv ved omlægning til ny kultur eller tilbage til landbrugsjord
- Sønderdeler stubbe op til 30 cm i én arbejds-gang
- Arbejdsdybde op til 30 cm i én arbejds-gang

For nærmere oplysninger kontakt:

Wirtgen A/S · Taulov Kirkevej 28 · 7000 Fredericia
Tlf. 75 56 33 22 · Fax 75 56 46 33 · e-mail: wirtgen@wirtgen.dk

Kirkeugle går tilbage

Kirkeuglen var engang den mest almindelige ugle i Jylland, men siden 1970'erne er arten gået voldsomt tilbage. I dag udgøres den danske bestand af omkring 100 par i Himmerland og Sønderjylland.

I tre år har et hold forskere fra Københavns Universitet, Zoologisk Museum og Danmarks Miljøundersøgelser undersøgt de danske kirkeugler. De er nu sikre på at kirkeuglen vil forsvinde hvis ikke der gribes ind.

Hovedproblemet for de danske kirkeugler er en for lav ungeproduktion. De voksne fugle lever lige så længe som før i tiden.

Den vigtigste årsag er at der mangler føde i yngletiden, men der sker også en del ulykker efter ungernes udflyvning. I yngletiden lever kirkeugler af regnorm, insekter, mus, småfugle og padder.

Forskerne foreslår flere tiltag der kan sikre en levedygtig bestand af kirkeugle.

Tilstrækkelig føde

(1) *Afgræssede enge nær redestedene.* Uglerne søger føde tæt ved reden, og i yngletiden foretrækker de afgræssede enge. Par med kort afstand til sådanne områder får flere unger.

(2) *Fodring i yngletiden.* Forsøg viser at fodring medfører en øget ungeproduktion.

Kirkeuglen er gået tilbage de seneste 30 år og vil formentlig uddø i løbet af ret få år hvis ikke der gøres noget. Fotos: Jan Skriver.

Ungernes overlevelse

(3) *Sikring af området omkring redestedet.* Kirkeuglerne er meget stedfaste efter udflyvningen. En del dør fordi de drukner i drikkebrug, sidder fast i bygninger og arbejdsredskaber eller bliver taget af en hund eller en kat. En del af disse dødsfald kunne formentlig undgås, hvis beboerne kendte disse risici, og hvordan de kan undgås.

Der er andre tiltag der kun forventes at have begrænset eller ingen effekt:

(4) *Opsætning af redekasser.* Dette har tidligere været forsøgt, men

det gav ikke større større ynglesucces. Fuglene foretrækker i høj grad "naturlige" redesteder i eksempelvis hulmure eller tage.

(5) *Opdræt og udsætning af kirkeugler.* Den nuværende bestand må forventes at være tilstrækkelig til at bevare en bestand i Danmark. Hvis de faktorer, der forårsager kirkeuglens tilbagegang ikke forbedres vil udsætning næppe få nogen synderlig effekt.

Bestanden bør overvåges fremover, og det sker mest effektivt ved ringmærkning af ungerne og kontrol af ringmærkede fugle.

Kilde: www.nat.kuk.dk 6.5.08

Træerne sejler væk fra Samsø

Tekst og foto:
journalist Jens Øster-Mortensen

Brattingsborg Gods på Samsø har netop skovet 6000 m³ træ som er sendt med skib til Norge og Tyskland.

Fragtskibet måtte lastes i tre omgange, fordi vandet var for lavt i havnen.

Der går rigtig mange år i mellem at der skoves 6.000 m³ træ på én gang på Samsø. Men det skete fornylig på Kattegat-øen, hvor Brattingsborg Gods ejer det meste af det skov der findes på øen.

Godsejer *Anders Lassen* fortæller at skovningen er sket i et tæt samarbejde med Hede Danmark, som har stået for den praktiske del i både Brattingsborg Skov og i skovarealerne på øens hede der findes på vejen mod Nordby.

Udsat for storm

- Grunden til at vi har skovet så store arealer er at storme ellers ville gøre det af med en stor del af træerne, fortæller *Anders Lassen*. Især på den magre jord på heden ville mange af de nåletræer, der blev plantet for 50-70 år siden vælte hvis der kom en kraftig storm.

- Efter anlæg af ny kultur er der overskud, men det bliver forbausende lille, når man tager i betragtning af hvor mange år træerne har været undervejs. Årsagen er at der er ekstra omkostninger ved at dyrke skov på en ø, bl.a. store udgifter til skovning og transport til Norge.

De træer der er blevet fældet er gran, nobilis, sitka og fyr. Intet går til spilde, da et af Samsøs fire

Helge Jensen fra Dansk Skovhug har stået for fældningen af de 6000 m³ træ fra Brattingsborg.

Skovningsmaskinen tager for sig af sitkagrænerne.

varmeverker aftager flis fra skovningen. De afdrevede arealer plantes til med ny skov – om 15 år tyndes første gang, og om 50 år kan den ny bevoksning afdrives.

Martin Sejersgaard-Jacobsen, der er produktchef for skovning og udvælgelse hos HedeDanmark, har stået for det praktiske i forbindelse med skovningen. Han fortæller at skovningsmaskinen fra Dansk Skovhug i Præstø har været over ca. 135 hektar af den skov som Brattingsborg ejer.

Han nævner også at udover faren for stormfald, har det også været nødvendigt at skove en del af skovens sitkagraner, da der var konstateret sitkalus.

Transport med skib

En stor del af træet fra Samsø aftages af den svenske ejede papirfabrik Södra Cell Tofte i Oslo fjorden. Mindre partier af sitka og rødgran ender som industritræ i Nordtyskland.

HedeDanmark har chartret det norske rederi Hagland til at sejle for sig. Sidst i maj var det i havnen i Kolby Kås for at hente den første af tre skibsladninger af træ til Norge.

Skibet kunne laste 3.400 tons, men det store skib måtte nøjes med at laste 1.300 tons træ. Ellers kunne det nemlig ikke komme ud af havnen igen.

Herefter blev et andet skib indsendt ind for at hente mere træ. I Ålborg Havn blev Haglands skib så fyldt helt op, og herfra gik kursen mod Oslo fjorden med træet.

Brattingsborg

Brattingsborg Gods kan føre historien tilbage til 1216. Godset ejer 2.376 hektar af Samsøs jord, bl.a. Brattingsborg Skov på 230 ha, og Maarup Skov og Nordby Hede på 590 ha. Siden 1980 har Anders Danneskiold Lassen været ejer af Brattingsborg.

KLØVNING

Få mere ud af kævlerne til brænde
Kløvning af stammer i op til
Ø 95 cm og 3 mtr's. længde

Strandgaard Kløvning
40539732

www.strandgaardsbraende.dk

Sitkagran på 60 år bliver til papir i Norge.

Det lave vand i Kolby Kås udskibningshavn gjorde at lastrummet ikke kunne fyldes op.

Grøfteoprensning

Skov og entreprenør

v/ Peter Nolsøe Petersen
4683 Rønnede . Mobil 2122 1709
e-mail: nolsoe@petersen.mail.dk

- Specialmaskine med kipbar undervogn og profilskovl.
- Oprensning af grøfter samt etablering af nye grøfter.
- Nedlægning af rør i overkørsler samt dræn.
- Grødeskæring med mejekurv.
- Kommer på Sjælland, Lolland og Falster.

23 års erfaring – høj kvalitet

Opformering af barkbiller i tyndingstræ

Af Hans Peter Ravn,
Skov & Landskab

Ved fældebunkelægning af tyndingstræ til tørring før flisning er der risiko for angreb af barkbiller. Ikke blot i det fældede materiale, men også på de stående træer.

Hvis de rette forhold er til stede - frisk ynglemateriale samt en tørkestresset bevoksning - kan især typografen opformere sig kraftigt i de fældede træer. Derefter vil den gå til angreb på bevoksningen.

I 1980'erne begyndte kraftvarmeværkerne at anvende træflis til energiproduktionen. Dette gav skovbruget nye muligheder for at få en bedre økonomi i tyndingshugsten i nåletrækulturer.

Før flisning skal materialet imidlertid ligge til tørring. Dette sker som regel i skoven i rækkerne. Træer der ligger i skoven med frisk bark i barkbillernes flyveperiode vil blive udnyttet af barkbillerne til opformering.

En løbende fældebunkelægning vil sikre billerne konstant tilførsel af ynglemateriale. Det svarer i princippet til, at man jævnligt etablerer små (eller større) 'stormfald' fordelt over skoven.

Dimensionens betydning

I starten var det især 1. gangstyndinger, der blev anvendt til flis. Det var derfor overvejende de små barkbillearter – chalcograf (gran) og to-tandet barkbille (fyr), der udnyttede de fældede træers bark.

Senere er det blevet praksis også at anvende træerne fra 2. og 3.

Denne granbevoksning på Nørlund blev tyndet 2. gang i vinter – og træerne har en dimension på op til 10-15 cm. Midt i maj var der tydelige angreb af typograf, selvom barken allerede på det tidspunkt gav indtryk af at være ret tør. Det gav dog ikke problemer for skoven, for træerne blev fliset midt i juni, god tid før 2. generation af billerne kom frem.

gangstyndinger – afhængig af prisen på flis/olie og tømmer.

Når dimensionen kommer over 10 cm i diameter, vil også de større barkbille-arter – typograf (gran) og marvborer (fyr) – kunne udnytte barken. Disse arter er mere aggressive end de mindre arter, og risikoen for angreb på stående skov vil derfor øges med større dimensioner på det fældede materiale.

De større dimensioner vil desuden kræve længere udtørringstid, før de har passeret stadiet, hvor de er attraktive for barkbiller. I praksis tages der dog ikke hensyn til længere tørringstid for store dimensioner. Ofte er der mere lystilgang – og dermed bedre udtørring – i 2. og 3. gangstyndinger.

Chalcograf – den første bekymring

Både herhjemme og i Sverige er der eksempler på, at chalcografen efter opformering i tyndingsmateriale eller i hugstaffald (top-ender) fra stormfald har været i stand til at angribe og dræbe stående, levende træer.

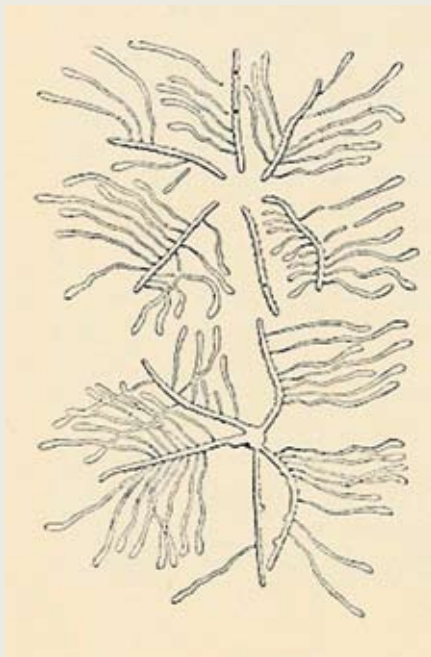
I forbindelse med en undersøgelse af opformeringen på fældebunkelagt materiale i 1984 blev tætheden af barkbiller registreret. Selv om næsten alt liggende materiale var tæt udnyttet af barkbillerne, og opformeringen var omfattende, så var de biller, der blev produceret, ikke i stand til at slå de stående træer ihjel.

Der var spor fra billernes forsøg på indboring, der var blevet afvist ved hjælp af træernes harpiks-forsvar. Det var udtryk for, at barkbillerne havde forsøgt at etablere sig i de stående træer.

Træernes modstandsevne vil være afhængig af deres sundhedstilstand. Hvis træerne er svækkede af tørke, vil de være lettere at overvinde for barkbillerne. Chalcografen kan også leve på fyr, mens den beslægtede art, to-tandet barkbille, udelukkende lever på fyr.

Chalcografen flyver samtidig med eller en anelse tidligere end typograf, dvs. oftest i 1. halvdel af maj. Den har hyppigst kun én generation om året herhjemme. En stor del af de biller, der produceres efter forårsværmningen i maj, vil forblive under barken til det efterfølgende forår.

Svenske anbefalinger går ud på, at ved at skove/tynde træerne i august-september vil man minimere risikoen for angreb af chalcograf på stående træer året efter.

Chalcograf har meget små gange – navnet betyder kobbertrykker.

Typografens gange er noget bredere – navnet betyder bogtrykker.

Typograf – den største bekymring

Denne barkbille-art er legendarisk for sin evne til at opformere sig i stormfældede træer og derefter angribe den stående skov, især hvis skoven er tørke-stresset.

Typografen flyver i maj, første gang temperaturen kommer over 18 grader. Det vil typisk ske midt i måneden.

I løbet af maj måned vil barkbillerne etablere gangsystemet. Afhængig af varmek forholdene i den pågældende sæson vil den nye generation være klar til at forlade yngle-stammerne en gang i juli måned. På skyggesiden af de angrebne stammer vil udviklingen gå langsommere, og måske vil afkommet hér først forlade stammerne det efterfølgende forår.

I varme somre vil størstedelen af afkoms-billerne imidlertid allerede kunne angribe nye stammer i juli-august. På grund af opformeringen vil juli-flyvningen ofte omfatte flere biller end majs værmningen.

Så længe der findes lettilgængeligt materiale med frisk bark og i den rette dimension (diam. over 10 cm), vil typografen foretrække dette. Hvis dette slipper op, vil barkbillerne finde det næstbedste materiale: Stående svækkede eller friske træer.

Hvis tætheden af typografer er tilstrækkelig stor, vil de være i stand til at slå selv helt friske træer ihjel. Angrebet sker ikke nødvendigvis umiddelbart, hvor der er lavet fældebunkelægning.

Hvis de stående, levende træer hér er helt friske og beskyggede, vil barkbillerne søge bort til træer, der er mere svækkede eller soleksponerede (f.eks. skærmstillede). Typografer kan flyve rigtigt langt, men undersøgelser har vist, at de i praksis ikke flyver længere bort end til nærmeste velegnede ynglemateriale.

”Sikre skovnings-perioder”

Typografens flyveperiode er fra maj til udgangen af august. Arten kræver, at barken er frisk for at kunne anvende den til opformering.

Udtørring af det skovede materiale, der medfører en udtørring af barken vil gøre materialet uegnet for typografen. Det gælder derfor om at opnå en kraftig udtørring af barken i en periode uden for typografens sværmningsperiode.

I perioden oktober til april er udtørringen minimal for træ, der ligger i skoven. Anbefalingen går derfor på, at fældebunkelægning fra midt i august til begyndelsen af september er det sikreste.

Ved en situation med meget høje tætheder af typograf og en stående skov, der er svækket af tørke, kan der være god mening i at unnlade fældebunkelægning, hvis det er muligt. I stedet bør man afvente en naturlig reduktion af typograftæt-

heden eller gennemføre en bekæmpelse f.eks. ved saneringshugster.

Variation i hugsten

Hvis man har fulgt en praksis med fældebunkelægning på tidspunkter, hvor der efterlades effekter med frisk bark i billernes flyveperiode, vil man med stor sikkerhed have fået materialet påfløjet af typografer.

Så længe der stadig findes fældebunkelagt materiale med frisk bark og effekter af de rette dimensioner, vil typograferne holde sig til dette. Hvis man veksler mellem år med stort omfang af fældebunkelægning

og år med ringe omfang, vil man derfor øge risikoen for angreb på stående træer i de år, hvor fældebunkelægningen har et ringe omfang.

Marvborer på fyr

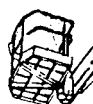
Der flises ikke meget fyr herhjemme. På fyr af stor dimension vil man finde fyrrens marvborer på dimensioner, hvor man på gran finder typograf. Marvboren er ikke så aggressiv som typografen. Dens biologi og skadebillede er anderledes.

Arten flyver allerede, når temperaturen når op over 12 grader (ultimo marts). Dens ernæringsnav

foregår ved, at den udhuler endeskuddene, som ved efterfølgende blæsevej brækker af og falder til jorden. Denne 'beklipning' af fyrretræerne kan give mærkbare tilvæksttab.

Fra svenske undersøgelser angives skovning i maj-juni at kunne reducere risikoen for angreb af marvborer året efter med 95 %.

SELVKØRENDE BOMLIFTE

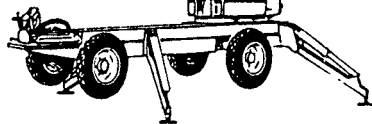

XS190

- 18,5 meter op
- 10 meter ud
- Firehjulstræk
- Krabbestyring
- Penduloph. hjul
- Hydr. støtteben
- 2 speed kørsel
- Kurvrotation

XS240

- 24 meter op
- 12 meter ud
- Firehjulstræk
- Krabbestyring
- Penduloph. hjul
- Hydr. støtteben
- 2 speed kørsel
- Kurvrotation

**Salg og
udlejning af
skovlifte**

SØNDERGÅRDEN 340 · 9640 FARSØ · TLF. 9863 1599
www.danilift.dk

XS190/XS240 vil
komme over,
rundt om,
igennem...
stort set alle
forhindringer

FOREST | AGRICULTURE | ROAD | HYDRAULIC | PRIME MOVER | RECYCLING

One **step** ahead

Hvert eneste af de stærke punkter i FAE produktserien baserer sig på godt 20 års erfaring med at udvikle maskiner, der giver dig den bedste kvalitet og højeste tekniske standard.

Dette giver dig en række klare fordele, bl.a.:

- Du kan anvende **forskellige typer rotor**;
- Du kan arbejde med den sikkerhed, en **12 måneders garanti** giver;
- Mulighed for at bruge rotorer fremstillet af **specialstål til det grove arbejde**;
- Køre med **lave driftsomkostninger og en høj kapacitet**;
- Disponere over **forskellige rotormuligheder**, tilpasset enhver type opgave.

For at være et skridt foran skal ingen af dine opgaver overlades til tilfældighederne.

FAE GROUP - www.fae-group.com
INTERFORST APS - 5610 Assens - Blåkildevej 8 - Stubberup
tlf. 6479-1075 - fax. 6479-1175
www.interforst.dk - info@interforst.dk

ADVANCED
SHREDDING
TECHNOLOGIES

Kvælstof fra landbruget ender i skoven – og grundvandet

Skovene udvasker betydelig mere kvælstof, end vi hidtil har troet. Det skyldes især et højere nedfald af kvælstof i skovrandene, hvor især nåleskove filtrerer bedre end løvskov. Træerne i skovbrynet opfanger de partikler der kommer med vinden, hvorefter de udvaskes med regnen.

Filttervirkningen giver igen anledning til en væsentlig øget risiko for nitratudvaskning til grundvandet: Jo mere randvirkning og nåletræ en skov har, jo større er risikoen for udvaskning.

- Når vi planlægger forsyningen med drikkevand antager vi normalt, at skov giver rent vand og fortynder forurening fra det omkringliggende landbrug. Men nu viser det sig at fra små skove i det åbne landskab bliver der ingen fortynding. Det siger professor Per Gundersen fra Skov & Landskab ved Københavns Universitet.

For at kunne vurdere kvælstofudvaskningen fra skov i drikkevandsområder har Skov & Landskab udviklet en ny beregningsmodel. Med modellen kan man vurdere risikoen for kvælstofudvaskning fra skove, hvor der ikke eksisterer målinger. Desuden kan modellen beregne hvordan udvaskningen påvirkes af lokale kvælstofudslip fra husdyrbrug samt hvad planer om skovrejsning betyder.

- Det nye i modellen er, at den tager højde for at småskove, skovrande og skove tæt på store husdyrbrug filtrerer mere kvælstof fra luften, siger Per Gundersen. Vi har længe vidst, at skov der "rager op" i landskabet modtager mere luftforurening, men vi har ikke tidligere haft tal på hvor meget af det, der sendes mod grundvandet.

- Det overraskende var at randvirkningen strakte sig 50 meter eller mere ind i skoven. Dermed er en ganske stor del af det danske skovareal (måske halvdelen) i virkeligheden påvirket af dette fænomen.

Beregningerne for indvindingsområder for drikkevand med både skov og landbrug viser, at middelkoncentrationen af kvælstof under skovområderne er langt større, end vi havde forventet. Denne viden skal indgå, når vi overvejer drikkevandsforsyning, og når vi overvejer skov-

Skovene opfanger kvælstof fra landbrug og trafik i en zone på 50 m fra skovkanten. Hvis skove skal beskytte grundvandet mod kvælstof skal de derfor være ret store.

rejsning. Større samlede skovområder giver væsentligt mindre kvælstofudvaskning end små spredte.

Kvælstoffet kommer især fra fordampning af ammoniak fra landbruget, men også fra udslippet af kvælstofoxider fra biler og kraftværker.

Udvaskningens omfang

Kvælstofudvaskning fra skov varierer mellem 0 og 40 kgN/ha/år. De højeste udvaskninger forekommer i småskove og i skovkanter nær lokale kilder, f.eks. fra større husdyrbrug.

Udvaskningens omfang dokumenteres bl.a. af beregninger, som er udført på et indvindingsopland ved Funder nær Silkeborg. Her er middelkoncentrationen for nitrat på 21 mg/l på skovarealet (varierede mellem 0-60 mg/l). Det er væsentligt højere, end man tidligere har regnet med for skove.

Da der er tale om nåleskov på sandjord ville den hidtidige forventning have været under 2-3 mg/l (altså 10 gang mindre end den faktiske). De høje koncentrationer i skovene ved Funder skyldes, at ca. halvdelen af skovarealet ved Funder var påvirket af randeffekter.

Modellen giver en god beskrivelse af forholdet mellem kvælstofnedfald og kvælstofudvaskning. Den er derfor et acceptabelt værktøj til at vurdere udvaskningen fra skovområder.

Selv om analyserne viser, at skoven har en højere kvælstofkoncentration end hidtil antaget, er udvaskningen fra skove stadig mindre end fra landbrug. I Funder blev der således udvasket i snit 11 kgN/ha/år fra skoven mod 48 kgN/ha/år fra landbruget.

Kilde: Pressemeldelse fra Skov & Landskab 23.4.08

Skovbrugsentreprise

Gentilplantning af stormfaldsarealer

Gammel skov, og juletræsarealer, med robust plantemaskine, med rod/grenklipper.
Uforpligtende tilbud gives!

Skoventreprenør Michael Pedersen Tlf. 20 33 67 13 . www.skovplant.dk

Maskinel/manual plantning . Opsætning/nedtagning af hegn . Oparbejdning af juletræer/pyntegrønt
Afskærmet sprøjtning/udlægning af gødning . Manuel skovning

Vedkvalitet, plejeintensitet og naturnær skovdrift

II: Historien bag den naturnære skovdrift

Af Christian Nørgård Nielsen

Naturnær skovdrift startede i Centraleuropa og vandt især frem efter 2. verdenskrig.

Mange af tankerne er præget af naturromantik og er ikke begrundet i videnskabelige undersøgelser. Man er overbevist om at uensaldrende blandingsbevoksninger giver samme vedkvalitet som traditionel drift.

De danske retningslinjer for naturnær drift lægger sig tæt op ad de tyske/schweiziske tanker.

Denne artikel er et led i en artikelserie som startede i Skoven 5/08. Bemærk en ordliste med forklaring af visse fagudtryk. Red.

Sammenfatning: Den tyske naturnære bevægelse fik for alvor fodfæste efter 2. verdenskrigs ødelæggelser. "Arbeitsgemeinschaft Naturgemäße Waldwirtschaft" (ANW) var naturpolitisk meget fremsynede og definerede bæredygtighedsbegrebet flere årtier før resten af verden.

Mange af bevægelsens "kendsgerninger" var og er stadig mere præget af naturromantiske – næsten religiøse – forestillinger om den uensaldrende blandingskøvs velsignelser end disse er funderet i naturvidenskabelige facts. Dette har hele tiden bragt bevægelsen i et vist modsætningsforhold til den tyske universi-

tære forskning; en modsætning som stadig eksisterer.

Også herhjemme må vi i højere grad forholde os til, hvad der er facts og hvad der er visioner og romantik.

For at forstå den aktuelle debat om naturnære skovdrift må man kende historien. Med basis i Karl Gayers arbejder i slutningen af 1800-tallet og Dauerwald-bevægelsen 1) i 1920'erne opstod den naturnære dyrkning formelt i 1950.

I Allgemeine Forstzeitschrift (Anonym 1950) fremsatte "Arbeitsgemeinschaft Naturgemäße Waldwirtschaft" (ANW) et opråb. Arbejdsgruppen definerede sig her gennem afvisning af det aldersklassesevise skovbrug, renafrifter samt monokulturer af nåletræ. Denne tradition blev tillagt skylden for store tilvæksttab, storm-, svampe- og insektskader samt generel ødelæggelse af produktionsgrundlaget.

Man bekendte sig derimod til en "nachhaltig" 2) og optimal træproduktion, sikring af skovens velfærdsfunktion, nødvendigheden af at tage ikke-økonomiske hensyn og beskyttelse af "skovens biologi" (naturbeskyttelse). I den sammenhæng afviste man "formålsløs" teoriudvikling, men ville stræbe efter at etablere "eksempel-skovdistrikter" på meget forskellige lokaliteter med praktisk afprøvning af nye metoder. Desuden ville man afholde regelmæssige diskussionsmøder og udveksling i ERFA-grupper samt publicering.

Erklæringen blev udsendt af 21 skovfolk, hvoraf langt de fleste var skovejere eller praktiserende skovvitere, mens kun to var universitetsansatte. Alt i alt et meget fremsynet opråb, som indeholdt det meste af

nutidens bæredygtighedskrav.

Opråbet blev fulgt af nærmere definitioner i artikler af to ANW medlemmer, Krutzsch (1950) og Dannecker (1950). De redegør bl.a. nærmere for kravet om gruppevis og uensaldrende blandingsbevoksninger.

Baggrund for bevægelsen

Bevægelsens synspunkter blev stærkt påvirket af to forhold:

1. Weimartidens 3) økonomiske kaos og krigens ødelæggelser: Inflation og økonomisk krise gennem 1920 og 1930'erne havde medført uplanmæssige stærke hugster. Krigens omfattende tvangshugster forværrede situationen og efterlod store afdrifter og stærkt forhuggede bevoksninger, som ofte havde været hugget fra oven.

Det er ikke svært at forestille sig de deraf følgende skader fra storm, insekter og svampe – som f.eks. beskrevet af Krutzsch (1950).

2. Naturromantikken i tysk kultur: En stærk tro på naturens helende kræfter har dybe rødder i Centraleuropa. Kurhoteller har arbejdet med "terapihaver" og frisk hav-, bjerg- og skovluft gennem mere end 200 år – indtil for 15 år siden også for den brede befolkning.

Vandring i skov og bjerge er en meget udbredt søndagsrutine. Rudolf Steiner 4) bevægelsen og anden naturmedicin spiller en meget stor rolle i Sydtykland, Østrig og Schweiz. Det stærkt subsidierede bjerglandbrug med bjælderingende køer er en vigtig del af befolkningens selv- og naturforståelse.

Det er heller ingen tilfældighed at skovdødshysteriet netop i Tyskland fik politikere, kirke og befolkning op af lænestolene. ANW har også været

Fortalerne for naturnær skovdrift mener at naturens optimum overvejende er en varierende struktur i grupper frem for mellem enkelttræer. Denne struktur mener man giver den maksimale ydelse både hvad angår økonomi og produktion. (Arkivfoto fra Forstamt Sellhorn på Lüneburger Heide i Nordtyskland. En 90 årig rødgran er lysnet tyve år før, og der er nu en opvækst af bøg, rødgran, birk mv. på vej).

meget præget af 1920'ernes "Dauerwald" bevægelse, som ideelt betragter skoven som en samlet holistisk 5) organisme.

På den ene side brændte man (med typisk tysk viljestyrke) for at skabe en skov, som bedre kunne overleve både menneske- og natur-skabte katastrofer. På den anden side var man grebet af *en vision om det perfekte skovbillede* (Kruttsch 1950), hvor man idealiserede over det naturnære Plenterwald 6) princip.

Man mente dog at naturens optimum overvejende var en varierende struktur i grupper frem for mellem enkelttræer. For eksempel tillagde man denne struktur evnen til maksimal økonomisk og produktionsmæssig ydelse ("nachhaltigen Höchstleitungswald").

Senere udbygger Hasenkamp (1982) kriterierne. Han lægger afstand til anvendelse af pesticider, men accepterer anvendelsen af skovmaskiner. I de aktuelle "Retningslinier" (ANW 2008) gør man også mere

ud af hensyn til biodiversitet ved at sikre dødt ved i skovene.

Ser man således på udviklingen i, hvordan tyskerne definerer den naturnære skovdrift, så må man konstatere en ret betydelig konstans i grundholdningerne.

Skepsis fra universiteter

Siden 1950 har ANW arbejdet videre i praksis for at tilvejebringe et empirisk grundlag. Gennem de første 45 år blev gruppen betragtet med en betydelig skepsis eller foragt fra universiteternes side. Denne afstandtagen var nok primært udløst af irritation over ANW's uvidenskabelige og skråsikre forherligelse af den uensaldrende blandskov.

Allerede 2 måneder efter ANW's opråb manede professor Wiedemann (1950) til besindelse: "Jede unserer neueren forstlichen Bestrebungen hat einen vernünftigen Kern, jede bringt aber bei Verallgemeinerung und Übertreibung schwere Gefahren für den Wald" [alle de nye tanker (om naturnær drift) har en

fornuftig kerne, men tankerne medfører ved generalisering og overdivelse store farer for skoven]. Han bemærker desuden i sin lærebog (Wiedemann 1951): "... at selv i skovdyrkningen må man ikke lade emotionerne dominere over facts".

Også i dag, hvor de tyske statsskove har udviklet "fundamentalistiske" skovudviklingstyper, er der en udpræget tøven blandt kolleger fra universiteterne. Det videnskabelige grundlag for den naturnære skovdyrkning er således stadig meget utilstrækkelig. Det er først gennem de sidste 10-15 år, at forskningsbaseret viden begynder at være tilgængelig på nogle områder.

Et studie af denne litteratur omtales i en senere artikel. En anden udmærket gennemgang af den naturnære dyrkningshistorie findes hos Jakobsen (1995).

Siden 1989 er den naturnære bevægelse blevet international med dannelse af ProSilva Europa, som i vidt omfang lægger sig op ad tyske ANW.

Der er ikke nogen videnskabelig dokumentation for at intensiteten i bevoksningsplejen kan nedsættes uden tab af vedkvalitet – det være sig i naturnære eller ensaldrende strukturer. Den tyske arbejdsgruppe for naturnær skovdrift har da også hidtil lagt stor vægt på kontinuerlig pleje, og regelmæssige og svage hugster.

De danske retningslinier

Indførelsen af "naturnær skovdrift" som retningslinie i dansk skovbrug blev vedtaget bredt af Skovforeningen, Skov- og Naturstyrelsen, WWF og Dansk Naturfredningsforening i 2001 (Bjerg et al. 2001). Samtidigt blev et sæt "Danske retningslinier for bæredygtig skovdrift på ejendomsniveau" udarbejdet (Anonym 2001).

Det er meget vigtigt at bemærke at disse retningslinier er frivillige og frem for alt udtryk for et politisk kompromis. Der er således *ikke videnskabelig basis for retningslinierne*. Disse retningslinier er dog vigtige, idet de udgør en vigtig politiske ramme for det nationale skovprogram.

I disse retningslinier defineres "naturnær skovdrift" gennem følgende punkter:

1. Anvendelsen af "vedvarende skovdække" (Dauerwald) og bevarelse af dyrkningsgrundlaget
2. Fremme af kvalitetstræ, anvendelse af "forskellige træarter med variation til forskellige aldre på det enkelte areal" (uensaldrende blandingsbevoksninger)
3. Lokalitetstilpassede arter og provenienser, fremme af hjemmehørende arter
4. Udviklingen af blandingsbevoksninger fremmes
5. Fremme af naturlig foryngelse
6. Forbedring af skovstruktur: Dau-

erwald, arts- og strukturvariation, skovbryn etc.

7. Økologisk og biologisk plantebeskyttelse
8. Vildtpleje: Hegning, vildtagre
9. Skånsom skovteknik, begrænset jordbearbejdning, kultur-værdier
10. Planlægning, uddannelse og overvågning.
11. Herefter nævnes specifikke behov relateret til biodiversitet, recreation, pyntegrønt etc.

I forhold til hidtidig dansk skovbrug består "fornyelsen" primært i følgende forhold:

- A. Reduktion af renafdrifter
- B. Nedprioritering af visse fremmede træarter (f.eks. contortafyr og delvist rødgran)
- C. Anbefaling af uensaldrende blandingsbevoksninger sammenholdt med ønsket om fremme af kvalitetstræ

Det ses, at de danske retningslinier i høj grad lægger sig op ad ANW og ProSilva's retningslinier. De er dog udvidede med nogle krav fra den danske bæredygtighedsstrategi (f.eks. krav om planlægning, uddannelse og forskning).

Vision/tro eller videnskab

I de tyske udmeldinger fra 50'erne og delvis stadig i 80'erne, fremstilles det som en kendsgerning at størst mulig masseproduktion og en forbedret driftsøkonomi opnås gennem omstilling til uensaldrende blan-

dingsbevoksninger. Endvidere at aldersklassedrift med renbestande medfører en forringelse af produktionsgrundlaget, og at vedkvaliteten generelt forbedres gennem skyggeopdragelse.

Disse forhold var ikke – og er stadig ikke – generelt videnskabeligt underbyggede. Tværtimod er der gennem de sidste års videnskabelige arbejde dokumentation for at produktionsforskelle mellem ensaldrende og uensaldrende bevoksninger er vanskelige at fastslå (f. eks. O'Hara and Nagel 2006).

Andre undersøgelser viser, at blandinger ligeså vel kan nedsætte som øge den samlede produktion (selv under stabile forhold) (Pretzsch 2005). Og det fremgår, at skyggeopdragelse af bøg ikke i sig selv er tilstrækkelig til at sikre en god kvalitet i bøgeforyngelsen (Leonhardt og Wagner 2006).

Det er også en veldokumenteret kendsgerning af produktionsniveauet i alderklassevist skovbrug i stedet er steget (Skovsgård og Henriksen 1996). Endvidere er forestillingen om, at blandingsbevoksninger efterligner naturskoven bedre end renbestande, også en grov generalisering som ikke passer på alle lokaliteter.

Schütz (1994) og Skovsgård og Madsen (2008) omtaler hvordan naturskove i nogle områder udvikler sig mod mindre og mindre artsdiversitet.

Høj kvalitet kræver pleje

I den danske naturnære bevægelse anno 2008 er troen på større masseproduktion opgivet. Derimod hersker stadig forestillingen om forbedret økonomi (Miljøministeriet 2002, side 7) og høj vedkvalitet i uensaldrende blandingsbevoksninger (Bjerg et al. 2001).

Det er her nødvendigt at slå fast, at der ikke er nogen form for videnskabelig dokumentation for at intensiteten i bevoksningsplejen kan nedsættes uden tab af vedkvalitet – det være sig i naturnære eller ensaldrende strukturer. Tværtimod peger vores fags historie på plejens store betydning for kvaliteten, ligesom også ANW oprindeligt har lagt stor vægt på kontinuerlig pleje, tidlige udrensninger og regelmæssige og svage hugster (Hasenkamp 1982).

Også Larsen (1995) peger på at plejeindsats er særlig vigtig i naturnær dyrkning. Også ny forskning peger på nødvendigheden af intensive

udrensninger i naturnære foryngelser (Weinreich 2005, Skovsgård og Andersen 2004).

I en efterfølgende artikel vil jeg endvidere sammenfatte den nyere litteratur, som viser en nedsat vedkvalitet i uensaldrende blandinger. Der er derfor ingen tvivl om, at der i "Retningslinierne" og det nationale skovprogram ligger iboende en selvmodsigelse vedr. bevoksningsstruktur og målsætningen om kvalitets-træ (punkt C ovenfor). På samme måde er forventninger om en højere stabilitet i naturnære strukturer delvis overdrevet (se følgende artikel).

Da forfatteren i øvrigt er en varm tilhænger af mange af de naturnære principper, er det ærgerligt at der også i nutidens "naturnære argumentation" optræder urigtige og udokumenterede påstande. Mangel på videnskabeligt grundlag bliver særlig udtalt, når de nye skovudviklingstyper betragtes, men mere herom senere.

Videnskabsteoretisk analyse

Det er meget vigtigt at forstå den naturnære bevægelses hidtidige grundtanker og videntilgang.

Man lægger meget stor vægt på den enkelte skovdyrkers individuelle og lokalitetsspecifikke erkendelsesproces. Karl Gayer (1891): "Skovdyrkning er en opgave for den lokale skovmand". ANW (Anonym 1950): "...eksempeldistrikter skal føre os bort fra den frugtløse teoretiseren". Alfred Møller oplevede skoven som en holistisk "organisme".

Den lokale skovdyrker ser, hører, fornemmer, lærer og erkender hele økosystemets biologi og kompleksitet i en holistisk forståelse og handler herfra. Dette er hvad videnskabsteorien betegner som en *fænomenologisk* 7), *hermeneutisk* 8) *videnudvikling*. Det er en *procesorienteret* erkendelsesproces, som stræber mod at forstå *objektets inderste væsen*.

Dette står i modsætning til naturvidenskabernes traditionelle positivistiske 9) tilgang som er baseret på eksperimentel "bevisførelse".

Det er denne afvisning af reduktionistisk 10) tænkning, som støder universitetsforskere. Det er dette ønske om holistisk, intuitiv 11) forståelse, som får den naturnære bevægelse til undertiden at fremstå "sektærisk".

Det er forfatterens håb at man kan bringe de positive sider fra "naturnær tænkning" og naturviden-

Den naturnære skovdrift bygger på at den lokale skovdyrker ser og fornemmer hele økosystemets biologi og kompleksitet som en helhed og handler herfra. Dette står i modsætning til den traditionelle naturvidenskab som er baseret på beviser gennem eksperimenter og iagttagelser.

skab bedre sammen i fremtiden end det hidtil er sket.

Mere dokumentation ønskes

Ovenstående kritik af diverse forestillinger om naturnær drift udspringer af ønsket om en nuanceret forståelse af konceptets styrker og svagheder. For, som Wiedemann påpegede i 1950, er der mange gode grunde til at beskæftige med de naturnære principper.

Tyske skovfolk opfandt "bæredygtighedsbegrebet" for mere end 100 år siden, og begrebet "Nachhaltigkeit" blev udvidet til også at omfatte skovens "biologi" (i videste forstand) samt skovens velfærdsfunktioner i den naturnære bevægelse i 1950.

Tankerne bag naturnær skovdrift stemmer godt overens med de sidste 15 års øget fokus på naturbeskyttelse i Danmark. Derfor er det uheldigt med den udokumenterede og overvejende forkerte opfattelse af, at uensaldrende blandingsbevoksninger sikrer en ligeså god vedkvalitet og økonomi, som ensaldrende blandingsbevoksninger (evt. ensaldrende blandingsbevoksninger).

Heri ligger en fornægtelse af konflikter mellem delmål, og med en sådan fornægtelse afskærer man sig også fra at løse konflikterne optimalt. Begrebet "funktionsintegration", sådan som det har været anvendt i dansk skovbrug, giver indtryk af at alle delmål og funktioner

forenes i en stor fælles succes. Men det er jo desværre utopi.

En rangordning af mål og funktioner er oftest nødvendig, og kun en bevidst og aktiv stillingtagen til konflikter kan løse disse optimalt. Der henvises til følgende artikler for argumentation og dokumentation.

På den ene side er den naturnære dyrkning præget af en vis portion "naturromantik". På den anden side byder konceptet på en mulighed for at arbejde intuitivt (fænomnologisk), når reduktionistisk "lineær programmering" ikke i tilstrækkelig grad kan favne naturens kompleksitet.

Dette bør dog ikke afholde os fra at stræbe imod at *gøre den naturnære skovdrift bedre forskningsbaseret*.

Litteratur

- ANW (2008): "Grundsätze der ANW", www.ANW-deutschland.de
- Anonym (2001): Teksten til Danske Retningslinier for bæredygtig skovdrift på ejendomsniveau. Skoven nr 5, s. 210-211, Dansk Skovforening.
- Anonym (1950): Aufruf zur Gründung einer Arbeitsgemeinschaft Naturgemäße Waldwirtschaft. Allg. Forstzeitschr. Nr. 8
- Bjerg AM, Søndergaard J, Simonsen JP, Stoltze M (2001): Danske retningslinier for bæredygtig skovdrift på ejendomsniveau, Skoven nr. 5, s. 206-208, Dansk Skovforening.
- Dannecker, K. (1950): Umbau der waldbau-technischen Begriffe? Allgemeine Forstzeitschrift 5, 87-91.

Ordliste over fagudtryk

- 1) *Dauerwald*: Direkte oversat "vedvarende skov" – en skovdrift hvor arealet hele tiden skal være dækket af skov.
- 2) *nachhaltig*: Vedvarende.
- 3) *Weimartiden*: Fra 1919 til Hitlers magtovertagelse i 1933 var Tyskland en republik med en forfatning, som var vedtaget i Weimar.
- 4) *Rudolf Steiner*: Rudolf Steiner (1861-1925) grundlagde antroposofien. Det er en åndelig bevægelse, der bygger på at mennesket i sit inderste væsen er et åndsvæsen, og at det i sin helhed består af legeme, sjæl og ånd.
- 5) *holisme*: (fra latin: holos, hel) er en filosofisk retning, der ser fænomener som helheder snarere end som sammensatte enkeltdele. Med et holistisk menneskesyn ser man således på det "hele menneske" og mener at både psykiske og fysiske behov skal opfyldes. Det modsatte synspunkt er reduktionisme.
- 6) *Plenterwald*: En skov hvor der inden for et meget lille areal findes træer af alle aldre. Et sådant system er tilstræbt mange steder, men findes for det meste kun i bjergskove.
- 7) *fænomenologi*: Rent beskrivende fremstilling af fænomener uden tyding med procesorienteret erfaringsopbygning.
- 8) *hermeneutik*: Læren om fortolkning og fordybelse m.h.p. erkendelse af emnets inderste væsen.
- 9) *positivisme*: videnskabsteoretisk retning som bygger på det der kan iagttages, erkendes og måles. Det antages at viden forbedres gennem afprøvning af nye tanker og akkumulering af nye erkendelser til den eksisterende "videnpulje". På denne måde skulle menneskeheden hele tiden blive klogere.
- 10) *reduktionisme*: Tanken om at man altid kan reducere helheder til enkle elementer – det gælder både genstande, fænomener, forklaringer og teorier. Man mener at viden må baseres på hvad der kan måles og vejes. Det modsatte synspunkt er holisme.
- 11) *intuition*: En umiddelbar forståelse af en sammenhæng uden først at tænke bevidst over tingene – ofte kaldet "den sjette sans".

Kilde: Wikipedia m.fl.

- Gayer, K. (1891): Waldbauliches Bekendnis. Aus dem Walde. Wochenblatt für Forstwirtschaft 27, s.105-107.
- Hasenkamp, J.G. (1982): "Grundsätze und Ziele der Arbeitsgemeinschaft Naturgemäbe Waldwirtschaft". Kilde: f.eks: <http://www.schoenbuchsoft.de/>
- Jacobsen, M. K. (1995): Naturnær skovdyrkning i med- og modgang. I: Skovbrugets grønne alternativ. Nepenthes forlag.
- Krutzsch, H. (1950): Der naturgemäbe Wirtschaftswald, Begriffbestimmung, Zweck und Ziel. Allgemeine Forstzeitschrift 5, 85-87.
- Larsen, J.B. (1995): Naturnær skovdyrkning og bæredygtighed. I: Skovbrugets grønne alternativ. Nepenthes forlag.
- Leonhardt, B., Wagner, S. (2006): Qualitative Entwicklung von Buchen-Voranbauten unter Fichtenschirm (begutachteter Artikel). Forst und Holz, 61, 454-457.
- Pretzsch, H. (2005): Diversity and Productivity in Forests: Evidence from Long-Term Experimental Plots, in Scherer-Lorenzen, M., Körner, C., Schulze, E.D. (eds.): Forest Diversity and Function: Temperate and Boreal Forests, Ecological Studies, Vol. 176. s.41-64.
- O'Hara, K.L and Nagel, L.M. (2006): A functional Comparison of Productivity in Even-aged and Multiaged stands: A Synthesis for Pinus ponderosa. Forest Science 52 (3), p. 290-303.
- ProSilva (2008): Homepage: www.prosilva-europe.org. Se også www.prosilva.dk
- Schütz, J.P. (1994): Waldbauliche Behandlungsgrundsätze in Mischbeständen. Schweiz. Z. Forstwes., 145, p. 389-399.
- Skovsgård, J.P., Andersen, H.K. (2004): Situationsbestemt natur- og selvforyngelse af eg i Danmark. Skoven, hefte 11, s. 470-473.
- Skovsgård, J.P. and Henriksen H.A. (1996): Increasing Site Productivity During Consecutive Generations of Naturally Regenerated and Planted Beech (Fagus sylvatica L.) in Denmark. European Forest Institute Research Report No. 5, Springer Verlag, Berlin.
- Wiedemann, E. (1950): Naturgemäber Wirtschaftswald und nachhaltige Höchstleistungswirtschaft, 5, 157-162.
- Wiedemann, E. (1951): Ertragskundliche und waldbauliche Grundlagen der Forstwirtschaft. J.D.Sauerländer's Verlag, Frankfurt am Main.
- Weinreich, A. (2000): Qualitätsentwicklung junger Eichen in Bestandeslöchern. Dissertation, Forstfakultät, Universität Freiburg.

GODE BILISTER KØRER SIG TIL EN BILLIGERE BILFORSIKRING

Ring 54 70 77 84 eller besøg www.gf-forsikring.dk

GF FORSIKRING

GF-Skov og Natur · Torvet 11, Postboks 16 · 4990 Sakskøbing · klub129@gf-forsikring.dk

- Køb af træ på roden
- Maskinskovning
- Udkørsel af træ
- Maskinplantning
- Oprilning
- Rydning af stød og kvas
- Knusning
- Reolpløjning
- Rodfræsning

Skoventreprenør
Skovgade 20
7300 Jelling
Biltel. 22 25 50 21
20 73 71 73
Fax 76 80 14 00

Hannen af eghjort kan blive op til 9 cm lang. Privatfoto.

Eghjorten er ikke uddød

Billen på disse billeder er en eghjort, og det er for insektfolk en sensation. Det sidste eksemplar blev set ved Vejle Fjord omkring 1970, og man har regnet den for uddød i Danmark.

Men for få dage siden fandt et ægtepar en han-eghjort i deres have tæt ved Hareskoven nord for København, oplyser Skov- og Naturstyrelsen. Den levede i nogle trækævlér, der havde ligget i haven i over 10 år.

Udseende

Eghjorten (*Lucanus cervus*) er Europas største bille. En han kan blive op til ni centimeter lang. Den har et stort hoved og et par store kindbakker, som kan minde om et hjortegevir. Den er rødbrun til sort.

Hunnen bliver op til fem centimeter og har et smallere hoved uden de kraftige kindbakker. Hunnen er lidt mere brunlig.

Det er en bille som man ret let får øje på. Man hører den også når den kommer flyvende - den er en tung flyver, der holder kursen, når den er sat. Den ser drabelig ud med de store kindbakker, men er i øvrigt ikke farlig på nogen måde.

Levevis

Larverne lever af dødt eller døende træ. De voksne dyr lever bl.a. af plantesaft.

Eghjorten var indtil midten af 1800-tallet udbredt i Østjylland, på

Fyn, Sjælland og Bornholm. Eghjorten fandtes på åbne skrånninger, der vendte mod sydvest, med spredte krat og gamle bøgetræer og bøgestubbe.

Eghjorten lever i ca. 6 år, størstedelen af tiden som larve. Man kunne tidligere i lunt sommervejr se de voksne dyr flyve omkring i skumringen, højlydt summende med lodret hængende krop. Ellers fandt man dem lettest på gamle egetræer, hvor der flød saft ud fra sår i barken. Den gærede, kraftige sødlige lugt kunne tiltrække mange dyr, hvor de nat og dag sad og slikkede saften i sig og i nærmest beruselse tumlede til jorden.

Her kunne man også se hannerne kæmpe mod hinanden om hunnerne, der var i undertal. Med de store kindbakker prøvede hannerne at skubbe hinanden væk, hvorved de nogle gange også sårede hinanden.

Hunnen graver efter parringen en lang gang ned i jorden langs en trærod eller under en stub, hvor hun lægger 50-100 æg. Når æggene klækkes efter et par uger, begynder de små larver straks at æde løs af roden eller træet. De følgende ca. 5 år lever de under jorden og kan blive op til 11 cm lange.

I september laver de en kokon af jord, der er kittet sammen. Inde i denne forpupper de sig og forvandler sig til voksne biller. Her bliver de den følgende vinter og kommer først frem fra midten af juni. De voksne

Hannen kendes på de store kindbakker der ser drabelige ud – men i øvrigt er ufarlige.

eghjorte lever kun ca. 4 uger.

Kragefugle kan tage en del eghjorte, når de som nyudklækkede biller kommer op til overfladen af jorden. De er de fede bagkroppe, der tiltrækker kragefuglene.

Beskyttet

Eghjorten er beskyttet af en række konventioner og EU-direktiver. Ifølge habitatdirektivet skal der laves særlige områder for at bevare eghjorten i de lande i EU, hvor den findes. Den er fredet og må derfor ikke indsamles og ikke slås ihjel.

Skov- og Naturstyrelsen blev gjort opmærksom på fundet via en henvendelse til Skov- og Naturstyrelsens elektroniske brevkasse. Naturbrevkassen får næsten hvert år henvendelser om fund af eghjorten. Hver gang har der været tale om en anden større billeart, eller fundet er ikke dokumenteret. Men denne gang er den bekræftet af biologer.

Skov- og Naturstyrelsen kender det nøjagtige findested samt navnet på finderne, som ønsker at være anonyme.

Kilde: www.skovognatur.dk 4.6.08

Trækfugle har det svært

Fuglenes trivsel påvirkes naturligvis af hvilke levevilkår de har i Danmark. Men for de mange fugle der trækker væk om vinteren er det lige så afgørende hvad de bliver budt i deres vinterkvarter. Og her viser det sig at mange af de fugle der overvintrer syd for Sahara har det svært.

Dansk Ornitologisk Forening og Danmarks Miljøundersøgelser har lige lavet en undersøgelse af bestanden af spurvefugle i de seneste 30 år. Det er sket ud fra de fugletællinger som frivillige fra DOF har stået for siden 1976. Fuglene tælles op hvert år på særlige ruter der hver består af 10-20 punkter. Ud fra disse optællinger laves indeks for fuglebestanden.

Undersøgelsen dækker 62 spurvefuglearter. 25 er standfugle, der bliver i landet året rundt, 16 trækker over korte afstande til Europa og Middelhavsområdet, mens 21 trækker over lange afstande syd for Sahara.

Det viser sig at standfuglene gik frem med i snit 1,0% om året i perioden 1976-2006. Fuglene der trak over korte afstande gik frem med 1,4% om året. Men de fugle der skulle syd for Sahara gik tilbage med i snit 1,3% om året.

En statistisk analyse viser at tilbagegangen for fuglene der trækker syd for Sahara var så stor at den

Gul vipstjert og landsvale er blandt de spurvefugle der går tilbage – fordi naturen i deres vinterkvarter er under pres. Fotos: Jan Skriver.

Mangler du en Flishugger, så spørg ved
NHS maskinfabrik A/S.
"Vi har mere end 25 års erfaring"

- til private eller professionelle
- super aggressivt indtræk
- motor drevet eller med traktors PTO

NHS Maskinfabrik A/S
Bergsørvaj 6 · DK-8690 Silkeborg
Tel.: +45 86 81 09 22
Fax: +45 86 82 03 05
CVR nr. 81122717

Se også www.NHS-maskinfabrik.dk

Makes the difference

FOX MOTORI RYGSPRØJTER

Batteri drevne
Til udbringning af:

- Ukrudts- & insektmidler
- Topskudsregulering af juletræer
- Omrøring i tanken
- Op til 8 timer på en opladning

(Pris fra: 1695,- ex. moms)

K.S. Jeppesen Tlf/Fax: 86 99 55 21 Bil: 40 52 55 21
www.ks-jeppesen.dk

AKKERUP PLANTESKOLE

5683 HAARBY
TLF. 6473 1058
FAX 6473 3158
mail@akkerup.dk
WWW.AKKERUP.DK

Skov-, læ og hækplanter

Rekvirer katalog eller De er velkommen til at aflægge Planteskolen et besøg. Tilbud afgives gerne.

ikke kan skyldes tilfældigheder. I andre europæiske lande har man set samme tendens – at det især går ud over de fugle der trækker syd for Sahara.

Den allerstørste nedgang hos afrikatrækkerne ses i det seneste af de tre årtier der er undersøgt.

Naturødelæggelser i Vestafrika

Ud af de 21 afrikatrækkende spurvefugle går 11 arter med sikkerhed tilbage, 7 arter har uændret bestand, mens kun 4 arter er i fremgang. Det er især Vestafrika der tilbyder dårligere vilkår:

Vestafrika

Tilbage: Digesvale, Gul Vipstjert, Bynkefugl, Græshoppesanger, Rørsanger, Løvsanger, Broget Fluesnapper. Frem: Rødstjert, Tornsanger.

Centralafrika

Tilbage: Havesanger, Skovsanger

Sydafrika

Tilbage: Landsvale

Østafrika

Tilbage: Nattergal.

Frem: Kærsanger, Gærdesanger.

Vigtige naturtyper er under stærkt pres i Vestafrika især på grund af af en stor befolkningstilvækst. Men ellers ved man ikke meget om hvilke forhold fuglene møder så snart de har passeret Sahara. Der opfordres derfor til at man laver en nærmere undersøgelse af uglelang med deres trækruter og i deres vinterkvarter.

Undersøgelsen viste også en tendens til at arter der yngler i danske vådområder går tilbage. Men det kunne ikke bekræftes at der især var nedgang blandt de fugle der overvintrer i de tørre dele af Afrika.

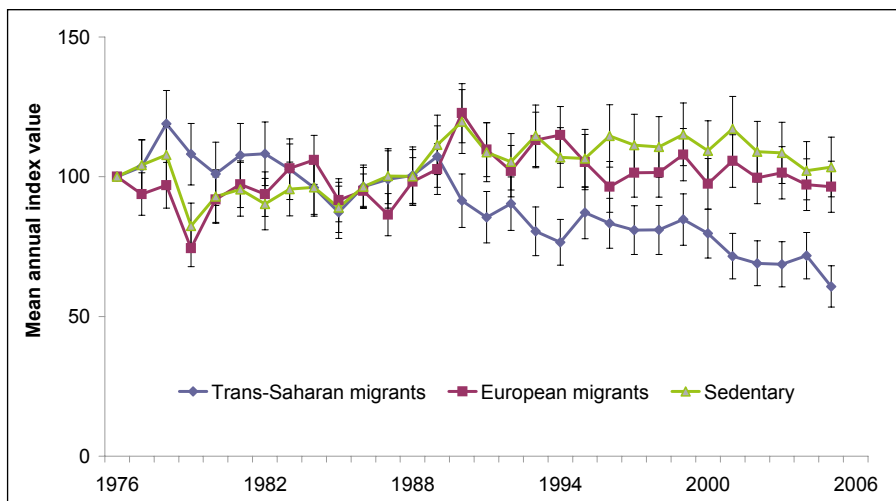
Undersøgelsen omfatter som nævnt spurvefugle hvor der er 46 arter som trækker sydpå. Der er i alt ca. 60 arter af danske fugle som kun er her i landet for at yngle.

sf

Kilder:

Pressemeddelelse fra DOF 8.5.08

Henning Heldbjerg og Tony Fox: Alarm for tropiske trækfugle, Fugle og Natur 2/08

Udvikling i bestande af tre forskellige grupper af spurvefugle: Fugle der trækker syd for Sahara (blå), fugle der trækker til Europa og Middelhavsområdet (rød), og standfugle (grøn).

Figuren viser indeks, hvor 1976 = 100. De lodrette streger ud for hvert punkt angiver den statistiske usikkerhed. Bestanden af de fugle der trækker syd for Sahara er altså med sikkerhed gået tilbage i forhold til de to andre grupper.

Kilde: Tony Fox, DMU.

En verdensorganisation for bioenergi

En global organisation for bioenergi-branchen – World Bioenergy Association – blev grundlagt 29. maj under konferencen World Bioenergy 2008 i Jönköping.

Målet med den nye organisation er at være et talerør for bioenergien på globalt niveau og at arbejde for øget anvendelse af bioenergi på en bæredygtig og økonomisk optimal måde.

WBA skal medvirke til at skabe certificeringssystemer som garanterer at biobrændsler fremstilles på en miljøvenlig og bæredygtig måde, under acceptable arbejdsvilkår og sociale vilkår. Organisationen skal også arbejde for øget handel med biobrændsler, standardisering, ud-

vikling af teknik og forskning. Et vigtigt emne er at kortlægge muligheder for bioenergi i forskellige dele af verden.

WBA er åben for nationale bioenergiorganisationer, og virksomheder kan være associerede medlemmer.

Indtil nu har der ikke været nogen samlet international organisation for bioenergi-branchen. Det har været en mangel, især fordi der er sat spørgsmålstegn ved forskellige former for bioenergi i den offentlige debat.

En hurtig forøgelse af anvendelsen af bioenergi er en nødvendighed. Især på baggrund af de hurtigt stigende priser på olie og andre fossile brændsler og den forbedrede viden om hvordan klimaet påvirkes af anvendelse af fossilt brændsel.

Kilde: www.elmia.se/worldbioenergy 28.5.08

Penge til Thy parken

Arbejdsmarkedets Feriefond har bevilget 30 millioner kroner til den kommende Nationalpark Thy.

Det samlede budget udgør knap 45 mio. kr. og omfatter blandt andet:

- 44 km cykelstier fra Hanstholm i nord til Agger Tange i syd.

- Anlæg af handicapsti ved Hanstholm Fyr.

- Forbedring af adgangen til og fra kystbyernes nærrområder omkring

Klitmøller, Vorupør, Stenbjerg og Agger.

- Renovering af 6 udvalgte parkerings- og rasteplasser.

- Opførelse af 6 fugletårne og skjul ved Hanstholm Vildtreservat, de store søer, Ålvand og Agger Tange.

Alle projekter er afstemt med Thisted Kommunes planer for området.

Kilde: Pressemeddelelse 29. maj 2008

Handlingsplan for invasive arter

Miljøminister *Troels Lund Poulsen* fremlagde 28. maj en handlingsplan for invasive arter.

Invasive arter er planter og dyr som ikke hører hjemme i den danske natur men er indvandret med eller uden menneskers hjælp. De breder sig nu til skade for de eksisterende arter, og nogle er også til gene for mennesker.

Ministeren vil afsætte 10 mio. kr. til forebyggelse, information og bekæmpelse af invasive arter i de kommende tre år. De første 2 millioner er allerede afsat på finansloven for 2008.

“Vi skal først og fremmest forhindre nye invasive arter i at etablere sig i Danmark, siger *Troels Lund Poulsen*. Hvis en invasiv art først etablerer sig, er det praktisk umuligt at udrydde den. Derfor handler planen om forebyggelse, information og bekæmpelse. Vi kan ikke udrydde de etablerede arter, men vi kan holde visse arter nede på et tåleligt niveau.”

Kampagner

Planen skal danne grundlag for kampagner, der henvender sig til borgerne, så de kan deltage i bekæmpelse og forebyggelse.

Et af midlerne til bekæmpelse er at undlade at smide haveaffald i naturen og slippe kæledyrene fri. Det er også tanken at lave en hjemmeside, hvor alle kan registrere deres observationer af relevante plante- og dyrearter.

Handlingsplanen foreslår især at bekæmpe de arter, som endnu kun ses lokalt, hvor der stadig er mulighed for at forhindre etablering. Det gælder for eksempel nilgæs, mårhunde, vaskebjørne og amerikanske skarvænder. Skov- og Naturstyrelsen har lavet en sortliste med i alt 60 arter af planter og dyr.

Handlingsplanen er sendt i høring med svarfrist 4. august.

Læs mere

Udkast til handlingsplanen: www.mim.dk > Nyheder > 28.5.08.

Om invasive arter: www.skovognatur.dk > Naturforvaltning > Invasive arter

Invasive planter kan fortrænge hjemmehørende arter på en række voksesteder. Her ses rynket rose som kan være dominerende på klitarealer samt kæmpebjørneklo. (Foto fra strandeng på Thurø Rev).

Eksempler på invasive arter

Planter

Bjergfyr (Pinus mugo) – Den er hårdfør og blev indført ved tilplantning af heden. Den sår sig på heder og klitter og fortrænger lyngen.

Glansbladet Hæg (Prunus serotina) – Indført som prydr træ og til læhegn.

Den er hårdfør, udbredt i skove og heder mv. på mager jord og fortrænger lyng mv.

Gyldenris: Kanadisk gyldenris (Solidago canadensis) og Sildig gyldenris (Solidago gigantea) – Indført som haveplanter. Findes i dag på enge og i vejkanter. Den breder sig kraftigt og kan fortrænge alle andre urter.

Kæmpe Bjørneklo (Heracleum mantegazzianum) – Trives på fugtig næringsrig jord og fortrænger alle andre urter. Fremkalder eksem ved berøring.

Pileurt: Japansk pileurt (Reynotria japonica) og Kæmpe-pileurt (R. sachalinensis) – Haveplanter som danner tætte krat og er svære at udrydde.

Rynket Rose (Rosa rugosa) – Planter ved sommerhuse, men trives i klitter hvor den kan dominere totalt.

Dyr

Amerikansk mink (Mustela vison) – Indført som pelsdyr. Undslupne dyr er meget aggressive over for fugle og småpattedyr.

Iberisk skovsnegl, Dræbersnegl (Arion lusitanicus) – Især kendt i haver hvor den udrydder mange urter. Den er ved at brede sig i naturen og kan fortrænge hjemlige skovsnegle og mange vilde urter.

Kastanieminérmøl (Cameraria ohridella) – Larven gnaver gange i bladene som bliver brunfarvede og visner. Hestekastanjens værdi som prydr træ mindskes.

Signal Krebs (Pacifastacus leniusculus) – Bærer af krebsepest og kan udrydde flodkrebbs.

Læs meget mere om arterne og mulig bekæmpelse på www.skovognatur.dk > Naturforvaltning > Invasive arter

April 2008

April blev ret lun med en middel 1,7 gr. over normalen. Der var nattefrost i de indre dele overalt i landet gennem næsten hele måneden. I uge 14-16 ned til -3 gr., og i uge 17 ned til -1,5 gr. I uge 18 ned til -0,5 gr, dog kun i Midtjylland.

Nedbøren svarede til normalen.

Maj blev ret lun med en middel 1,8 gr. over normalen. Det er den 6. varmeste maj der er målt (siden 1874 da målinger startede) – rekorden er på 13,8 gr. Der er målt nattefrost ned til -0,5 gr. i Nordjylland i uge 20 og i resten af Jylland i uge 21.

Nedbøren blev meget lav i det meste af Jylland, mens Øerne fik omkring halvdelen af normalen (48 mm), især d. 26.5. Det er den 4. tørreste maj der er målt siden 1874.

Antallet af soltimer blev 347 (normal 209 timer). Det er rekord for maj – den tidligere rekord var fra 1947 med 330 timer.

Periode	April		1/5 - 31/5
	Målt	Normal	Målt
<i>Temperatur, gr.</i>			
Middel	7,4	5,7	12,6
Absolut minimum	-3,7	-7,1	-0,7
Absolut maximum	22,4	20,0	29,5
Antal frostdøgn	4,1	6,6	0,0
<i>Nedbør, mm</i>			
Nordjylland	36	39	6
Midt- og Vestjylland	44	41	4
Østjylland	46	41	10
Syd- og Sønderjylland	33	46	6
Fyn	47	38	23
V-, S-Sjælland, Lol-Fal	42	38	24
Kbh., Nordsjælland	35	38	33
Bornholm	33	37	21
Landsgennemsnit	41	41	13
<i>Vindstyrke, m/s</i>			
Middel	3,7	5,6	3,3
Højeste vindstød	20,1		22,6
<i>Antal graddage</i>			
	288	337	137
<i>Antal soltimer</i>			
	162	194	347

Danmarks førende
producent af spånplader,
hvortil vi bl.a. køber
nåletræ og soldet/usoldet
savværksflis.

Yderligere oplysning
ved henvendelse
til vort skovkontor
tlf. 89 74 74 38

NOVOPAN

NOVOPAN TRÆINDUSTRI A/S

www.novopan.dk
novopan@novopan.dk
Pindstrup . 8550 Ryomgård

GRØFTER!

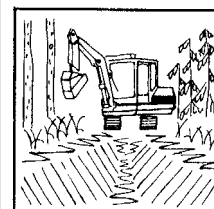
40 41 62 44

Den direkte forbindelse
til perfekt grøftarbejde.

Lille effektiv maskine. – Skovl med anlæg
til almindelige grøfter. – Rabatskovl til
dybe grøfter samt grøfter i blødt terræn.
– Desuden skovle på 300, 360, 500 og
1600 mm. – Til dræn, vand og planering!

ENTREPRENØR

JOHAN PEDERSEN

- Gravning af nye grøfter
- Gravning til vandrør
- Nedlægning af rør i overkørsler
- Rensning af grøfter
- Gravning til dræn
- Planering af mindre veje samt spor

HØJ KVALITET
FAST METERPRIS

ANBÆKVEJ 10 . 8450 HAMMEL
Tlf. 86 96 29 10 . BIL TLF. 40 41 62 44
www.johan-pedersen.dk

ASGER OLSEN A/S

STATSAUT. EJENDOMSMÆGLERFIRMA · MDE.
SKOVE · GODSER · STØRRE LANDBRUG

Formidling, vurdering og rådgivning i forbindelse med handel og udvikling af skove, godser og større landbrug.

SØVANGEN 20
DK-5884 GUDME
POST@ASGEROLSEN.COM

TLF: +45 62254088
FAX: +45 62252088
MOBIL: +45 20200088

W W W . A S G E R O L S E N . C O M

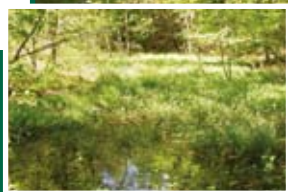
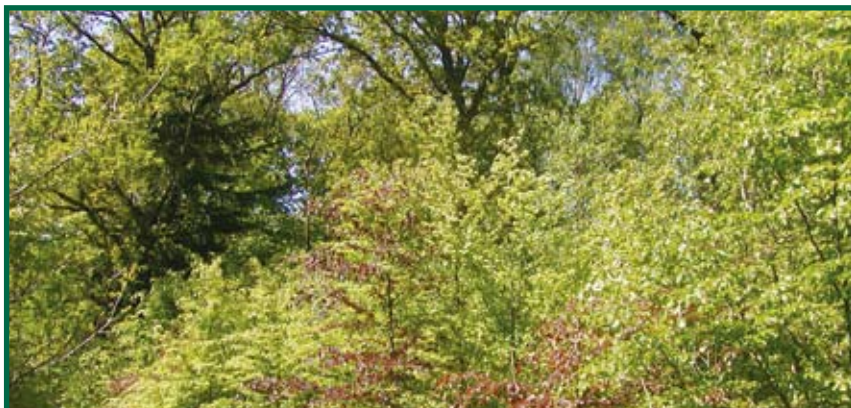
DANMARK

PP

ID-NR. 42389

ASGER OLSEN A/S

STATSAUT. EJENDOMSMÆGLERFIRMA · MDE.
SKOVE · GODSER · STØRRE LANDBRUG

For Jordrup Skovbrug udbydes 3 skove, 10 km nordvest for Kolding, til salg

For Jordrup Skovbrug udbydes hermed 3 frodige og velpassede skove, beliggende fredeligt og roligt ved Jordrup, ca. 10 km. nordvest for Kolding. Skovene er alle meget varieret opbygget, og bevoksningerne spænder over de fleste danske løvtræs og nåletræs arter i forskellige aldre. Jorden er god morænejord, boniteten er god, og løvtræsandelen er høj. Terrænet er varieret, og der er flere mindre moser og vandhuller spredt rundt i skovene. Skovene har en god jagt på råvildt, hare, ræv og fuglevildt. Der er desuden strejfende kronvildt i området. Det vil endvidere være oplagt at gøre yderligere tiltag for vildtet og herlighedsværdierne, da den gode jord og det kuperede terræn giver mange muligheder. Skovene er bygningsløse, bortset fra 1 jagthytte og 1 jagtskurvogn. De 3 skove udgøres af Jordrup Fællesskov på 61,4 ha, Bølling Sønderskov på 32,3 ha samt Boesens og Nørgårds Skov på 30,4 ha. Jordrup Fællesskov udbydes for sig selv, mens Bølling Sønderskov og Boesens og Nørgårds Skov udbydes samlet.

Skovene er frit omsættelige, og kan erhverves af alle, herunder også af danske selskaber.

Skovene udbydes som følger:

Jordrup Fællesskov.	61,4 ha.	Kontantpris: 9,75 mio.kr.
Bølling Sdr. + Boesens & Nørgårds Skov.	62,7 ha.	Kontantpris: 9,75 mio.kr.

Salgsprospekter kan downloades på www.asgerolsen.com, eller rekvireres på nedenstående adresse.

SØVANGEN 20 · DK-5884 GUDME · POST@ASGEROLSEN.COM · TLF: +45 62254088 · FAX: +45 62252088

W W W . A S G E R O L S E N . C O M

Maskinel magasinpost

Afsender: PortoService ApS · Hjulmagervej 13 · 9490 Pandrup

Adresseændringer: Kontakt Dansk Skovforening · ln@skovforeningen.dk – tlf.: 33 24 42 66